

LA GRAMÁTICA CATALANA (1796-1829)
DE JOAN PETIT I AGUILAR: ESTUDI I EDICIÓ

Jordi Ginebra i Serrabou

Tesi presentada per a l'obtenció del Grau de Doctor, dirigida
pel Dr. Joan Solà i Cortassa

Universitat de Barcelona
Divisió VII
Facultat de Filosofia i Lletres de Tarragona
Departament de Filologia
abril de 1991

de las quals la 1^a y la última
sòn Nò-sonants.

Gueix guix.

Queix

Aquesta es la grand Colegció de Sílabas Naturals catalanas, ó á lo menos Pronunciadas ab Valòr catalá; compostas de una, dós, ó tres Vocals solas, ó unidas ab Consonant ó Consonants, Ante-posadas, ó Post-posadas, ó Ante-posadas y Post-posadas á una, dós, ó tres Vocals.

Diftongos y Triftongos.

P. La uniò de dós ó tres Vocals en un sonido ¿com se anomena?

R. Se diu Diftongos, ú Triftongos; pux la junta de dos Vocals en un sonido ú Sílabas, às diu Diftongo, y la de tres Triftongo.

P. Quantas sòn las Especies de Diftongos catalans?

R. Sòn Quatre: Verdadèr, Liquid, Ortográfic ó Aparent, y Figurad ú Finjid.

P. Que cosa es el Diftongo Verdadèr?

R. Es la uniò de dós Vocals en un Sonido, verdadèra-mènt un; de las quals Vocals la última es u Junt-sonant, que sona junt ab las Vocals antecedents á, é, i, ó, ú, que ès diuen Sonants, porque sonan ab tòt son propi sonido; pero la u Junt-sonant, post-posada á èllas; sona débil-mènt, y fa ab èllas un sol sonido ú Sílabas.

P. Quantas y quinas són las Varietats dels Diftongos Verdaders?

R. Són dos; pux uns constan de solas dos Vocals sense mescla de Consonants, com: Au, Eu, Iu, Ou, Uu; y altres de dós Vocals acompanyades de Consonant ó Consonants, com: Aus, Eus, Iús, Ous, Uus; Pau, Veü, Diu, Cou, Lluu, Cruu; Paus, Veus, Dius, Cous, Lluus, Cruus; Blau, Brèu, Criu, Clou, Pruu; Blaus, Brèus, Crius, Clous, Pruus; &c. &c.

P. Que cosa es el Diftongo Liquid?

R. Es la unió de dós Vocals, posadas després de las Consonants Lliquants G. ó Q., de las quals Vocals la i es u Liquida, ó que ha perdud un poc del propi Sonido á causa de ditas Consonants; y, per consegüent, nó fôrma Silaba per sí sola, sinó unida á altra Vocal Sonant; com: Gua, Güe, Güi, Guo; Qua, Qüe, Qüi, Quo; v.g: Enaygua, Enaygüe, Enaygüi, Enayguo; Liqua, Liquè, Liqui, Liquo; Enayguan, Enaygüen, Enayguin; Liquan, Liquèn, Liquin, &c.

P. Quand la u després de G o Q, y ante-posada á las vocals e, i, nó sona ni poc ni molt, ni forta ni débil-ment com se anomena aquesta Unió de dós Vocals?

R. Se diu diftongo Ortogràfic ó Aparènt.

P. Que cosa es el Diftongo Ortogràfic ó Aparènt?

R. Es la unió de dós Vocals mera-ment en escrits; de las quals vocals nó èn sona sinó una, nó se-èn pronuncia sinó una. Es un Diftongo Aparènt ó Fantàstic.

P. Quantas són las Varietats dels Diftongos Ortogràfics?

R. Dòs Diftongos Ortogràfics Post-posads á las Consonants G ó Q;
y Ante-posadas á las Consonants G ó X.

P. Quants són els Diftongos Ortogràfics Post-posads a la G?

[p. 46v]

R. Són dòs: Gue, Gui, com: Guerra, Guirlanda; que servéxen pera restituhir á la lletra G ante-posada á las Vocals e, i, el sonido propi de ella qual es Gue y nó el Sonido Jè, que li es impropri. pux escrivim Ge, Gi y pronunciam Je, Ji. Pera que, doncs, recobre son propi Sonido posam u entre la G y las Vocals e, i, escrivind que, qui, y nó pronunciam la u entre-posada. Quand convé, que la u, posada entre la G y las Vocals e, i sone un poc, se posan sòbre ella dòs punts en esta fòrma: qüe, qüi, y la pronunciam com en qua y quo, encara que nó pórten punts, v.g: Ayqua, Ungüent, Ambigüitat, Ambiguo. Aquestas quatre Silabas Gua, Güe, Güi, Guo son Diftongos Líquids, y las dos Gue, Gui sens punts sòbre la u, son Ortogràfics Post-posads á la G.

P. Quants són els Diftongos Ortogràfics Post-posads á la Q?

R. Tambè són dòs: Que, Qui; que servéxen pera suplir els Sonidos ó Silabas catalanas che, chi; perque quand escrivim ce, ci, pronunciam se, si, ó ge, gi. Escrivim; doncs, Que, Qui, y pronunciam che, chi, ó ke, ki, sens fer sonar la u ni poc ni mòlt. Quand convé que la u sone un poc, se posan també punts sobre ella en esta fòrma qüe, qüi, y sona en aquestas Silabas, com en Qua, Qüe, Qüi, Quo són Diftongos Líquids; y Que, Qui, sens punts sòbre la u, són Diftongos Ortogràfics Post-posads á la Q.

P. Quants [sic] són els Diftongos Ortogràfics Ante-posats a la G?

R. Són Sinc: ig, eg, iig, oig, uig, que els fan servir alguns Ortogràfics catalans, pera donar a la lletra g final de digció el sonido de la j. que de ningun modo li competex; pux pronunciam ig, y no ij; diem, doncs, Fig,

p. 47r

40.

figa; Amig, amiga; Dig, diga; Rig, riga, &c. Es per consegüent impropï escriurer Maig, y pronunciar Maj; Raig, per Raj; Veig; en llog de Vej; Miig, per Mij; Boig, per Boj; Roig, per Roj; Puig, per Puj; &c. Així com escrivim y pronunciam: Roja, Veja, Mija (expressió montañesa) Boja, Roja, Puja, devem escriurer com pronunciam Raj, Vej, Mij (expressió montañesa) Boj, Roj, Puj.

Alguns escriptors moderns ja escriuen Mitj, Desitj, Trepitj, &c; pero atesa la suavidad y pronunciació del idioma devem escriurer com pronunciam: Midj, Midja; Desidj, Desidja; Trepidj, Trepidja; y de ningun modo escriurer, com se feya antiga-mènt: Mitg, Desitg, Trepitg, &c.

P. Quants són els Diftongos Ortogràfics Ante-posats a la x catalana?

R. Tambè son sinc: aix, eix, iix, oix, uix; v.g: Baix, Creix, Piix, Ccix, Fuix.

P. Aquestos Diftongos ¿que són, i para que servéxen?

R. Són meras invencions de alguns escriptors catalans, pera
asseñalar, quand la x post-posada á las Vocals á, é, i, ó, u,
representa el sonido catalá xè, y nó el llatí modern de cs ó qs;
pux els llatins antics nó usávan la Consonant x, sinó que
escrivian cs, o qs. Volend, pux, asseñalar alguns catalans dit
millor propi de la xè catalana, que es el xi dels grègs, pensaren
en posar la i entre las Vocals á, é, i, ó, ú y la dita x,
enseñand que dita i intrusa nó sona, y que servex única-mènt pera
dit señal, sens reparar que la x que usan els llatins moderns,
després de i també fa igs, ó ics; v.g: Fixo, fixas, fixare;
Sixto, Mixtela, Mixtio, &c. ; Quant millor fóra estau, que els
catalans nó haguèssen imitad als llatins moderns, y haguèssen
seguid las pisadas dels [p. 47v] vells quecrivian cs, ó qs;
v.g: Felics, Felicis; Crucs, Crucis; Lucs, Lucis; Gregs, Gregis;
Legs, Legis; Regs, Regis; com ho diu el Rt. P. Fr. Mestre Anglés
en sa Ortografia llatina; y enseña dit P. M. en sa Ortografia
catalana, pag. 411. que els catalans debem escriurer: Figsar,
figso, figsas, &c. Seria, pux, del cas que els catalans usássem
qs en llog de x llatina quand la s haja de sonar fort antes de
Vocal, com: figso, Circumflegso; y posássem qz quand haguès de
sonar suau antes també de Vocal; v.g: Egzèmpie, Egzámen. També
deuria posar-se qs quand se seguex Consonant; v.g: Migstela,
Migstió, Egscelènt.

P. Si, de aquí en avant se haguès de escriurer en catalá del modo
que dius aquí; sugheriria dintre pocs anys, que ningun noy sabria
llejir els llibres catalans escrits fins ara.

R. Nò Sr, nò suggeriria; porque els Mestres de milions los ensenarían, que la x catalana única-mènt se hauria de pronunciar ab el valòr llatí de gs, ó gz, quand se trobès antes de Consonant, y antes de Vocal agcentuada ó agcentuada ab Circumflegso, qual agcènt nò servex per altra cosa que pera dit sehal; v.g: Sexò, Exèquias, Excelènt; que déuen pronunciar-se: Segso, Egzéquias, Egscelènt.

Fora, pux, de aquestos y semblants casos, se pronuncia sèmpre la x ab el valòr catalá, sia ó nò post-posada á las Vocals; y, per consegüent, es inútil posar i entre la Vocal y la x, á nò sèr que és pronuncie, com suggerex en las sequènts Digcions catalanas: ix, xeix, desix, mix, pix, quix, &c. En las demès, doncs, Digcions, en que nò és pronuncia la i ante-posada á la x, es inútil posar-la-hi; v.g: Pux, Servex, Servèxen; Bax, Báxan; Xèxa, Baxada, Axada, Caxalada, &c. Es deu notar, per últim, que són mòlts els

p. 48r

41.

llibres catalans clàssics escrits axí, sens ante-posar i á la x catalana, sinò, quand se pronuncia; y que la x inicial y final de Digció catalana, sèmpre és déuen pronunciar ab valòr catala; y, per lo tant devem escriurer el nom de home Féligx, pux axi ho pronunciam, y altres escriuen y pronuncian Félig.

P. Que cosa es el Diftongo Figurad ó Finjid?

R. Es la reducciò de dos Vocals Sonants ó Sílabas en una Sílaba, per causa de la figura Sinérese, que usan els Poetes, pera la deguda mida del Vers; u, per lo tant és diu Diftongo Figurad Finjid ó Poètic, y nò Real y Verdader.

P. Quants són en número els Diftongos Figurads catalans?

R. Vuyt: ia, ie, io; ua, uo; ea, eo; oe.

P. Hònd se troban aquestos Diftongos Figurads catalans?

R. En Digciòns de tres ó més Sílabas, que tènen la última Corredissa; la pen-última, Brèu; y l'ante-pen-última, Aguda ó Muda; v.g: Amia, àmias, ànian; Empèstia, empèstias, empèstian; Gràcia, gràcias; Série, séries; Túlio, Túlios; Perpétua, perpétuas; Perpétuo, perpétuos; Cesàrea, cesareas; Cesàreo, cesàreos; Aloe socotri [sic], ó lo acébar socotri [sic]; los Aloes, ó los acébars. Héroè, héroes.

P. Per quina rahò, en el Grand Silabari Catalá (en que van notads un per un, tòts els Diftongos Verdaders, Líquids, y Ortogràfics) nò se-èn-hi troba ni tan sols un dels Figurads?

R. Perque cade un dels Diftongos Figurads compren dós Sílabas y en el Silabari s'hi posa cada Sílaba per sí, separada una de altra. Mès, en el Grand Silabari són continuads tòts els Triftongos catalans, menos els que tènen ressabi de Figurads ó Finjids, per la matèxa rahò, pux comprènen també dós Sílabas cade un, pero [p. 48v] las prènen ó finjèxen per una sola els Poetes, per causa de la matèxa Figura Sinérese, y pera el matèx fi.

P. Que entèns per Triftongo catalá?

R. Enteng la junta de tres Vocals en un Sonido ó Silaba.

P. Quantas són las Espécies del Triftongo?

R. Sinc: Líquido-Verdadèr, Ortografico-Verdadèr, Ortografic, Ortografico-Figurat, y Líquido-Figurat.

P. Que cosa es el Triftongo Líquido-Verdadèr?

R. Es la uniò de tres Vocals en un Sonido ó Silaba; com: Guau, ó Güeu, Quau, ó Qüeu; resultada de la concurrència de un dels Diftongos Líquids Gua ó Qua, y Güe ó Qüe, ab un dels Verdadèrs Au ó Eu; hõnd la Vocal a es final dels Líquids Gua ó Qua, é inicial del Verdadèr Au; y la e es final dels Diftongos Líquids Güe y Qüe, é inicial del Verdadèr Eu; v.g: Enayguau, enaygüeu; Liquau, liqüeu.

P. Que es el Triftongo Ortografico-Verdadèr?

R. Es la uniò de tres Vocals en un Sonido ó Silaba; com: Gueu, y Queu; resultada de la mescla dels dõs Diftongos Ortográfics Gue ó Que y altre el Verdadèr eu, hõnd la e es final dels Ortográfics, é inicial del Verdadèr, v.g: Mogueu, Moqueu.

P. Que cosa es el Triftongo Ortografic?

R. Es la uniò de tres Vocals en una Silaba, com: Gueix ó Queix, y Guiix; resultada de la concurrència dels Diftongos Ortográfics Gue ó Que y eix, y Gui é iix; hõnd la vocal e es fina' dels Diftongos Gue ó Que, é inicial de eix, com: Segueix, Aqueix; y la i Sonant de Guiix es final del Diftongo Ortografic Gui, é inicial de iix.

P. Que cosa es el Triftongo Ortografico-Figurat?

R. Es la unió de tres Vocals en una Sílabas, resultada de la mescla de Diftongos Ortogrífics Gui ó Qui, y del Figurat ia; hond la i es final dels Ortogrífics, é inicial del Figurat; com: Séquia, escriquia; Móquia, tóquia.

P. Final-ment ¿Que cosa es el Triftongo Líquido-Figurat?

R. Es la unió de tres Vocals en un Sonido ú Sílabas, resultada de la mescla de un dels dos Diftongos Líquids Güi ó Qüi, y del Figurat ia, com: Enaygüia, Ligüia; Enaygüian, Ligüian; hond la i es final dels Diftongos Líquids, é inicial del Figurat.

P. Ja ting el cap ple de tantas Sílabas, y de tants Diftongos y Triftongos. La grand dificultat está en saber ¿quina Lletra ó Lletras se han de posar en aquesta ó aquella Sílabas, sia ó no Diftongo ú Triftongo? ¿Quina Sílabas, en aquesta ó aquella Digció? ¿Quina Digció, en aquesta ó aquella Oració gramatical, adornada de diferents notas, señals, y agcènts? y finalment ahònd se han de posar las Notas, Señals, y Agcènts, y quins agcènts y notas hem de usar pera la corregta Ortografia catalana, á fi sia perfèta, en quant se puga, la correspondència entre ella y la Ortologia?

R. Tòt axó serà mòlt fácil, tractand-ho ab son degud método ortogrífic; comensand, per lo tant, per las Lletras del Alfabet ó Abechedari ab orde Alfabétic; y, per consegüent, tractand en primèr llog de la Lletra A, que es la 1ª del A, B, C, &c.

A. a.

P. Com se anomena aquesta primera lletra del Alfabet català?

[p. 49v]

R. Se diu A, perquè representa aquest Sonido Vocal A, pux el Nom se dona á la lletra segons el Sonido que ella representa.

P. Com se fôrma aquest Sonido; ú com se pronuncia la Vocal A?

R. Se pronuncia obrind oè la bôca, aplanand la llengua, y donand á la gargamèlla la major obertura, que se acostuma parlant, com ho enseña la viva veu del Sr. Mestre; per lo que aquesta lletra Vocal es guttural.

P. Quina particularitat té la lletra Vocal A?

R. Com sia Vocal, té la particularitat de poder-se pronunciar sola ó unida á altra Vocal.

P. La A, quand es sola en la Oració gramatical ¿que es?

R. Es Preposició de Datiu, Acusatiu, ó Abblatiu; v.g: Ho dono á tu; vull anar á Caldas; es á tal part.

P. Quand á la Vocal A se ante-posa H ¿que és fôrma?

R. Se fôrma la tercera Persona Singular del Present del Indicatiu del Verb Haver ó Haber; so es: Aquell ó Aquella ha; y si se-li ajusta punt admiratiu en esta fôrma Ha' se fa una de las Intergeccions catalanas; v.g: Ha' que tót es perdud. Alguns post-posan la H, axi: Ah' pero; com la H sia un mer señal de haspiració deu anar devant, y nó detrás.

P. Quand á la Vocal A se-li junta altra Vocal ó Vocals, y juntas fôrman una sola Síllaba ó Sonido ¿que és fôrma?

R. Se forman vários Diftongos ó Triftongos, com ho hem vist fol. 38 y sequènts.

P. Pod la Vocal A admetrer en sa compaia altras lletres á més de las Vocals?

R. Si Sr; pod admetrer en sa compaia la Consonant ó Consonants que se-li ajusten pera sonar junta-mènt ab ella

p. 50r

43.

y forman varios Sonidos ó Sílabas. Aquesta junta es de móltras maneras; pux se pod posar una ó dós Consonants al devant; y una, dós, ó tres al detrás; ó devent y detrás. Una devant, com Ca. Una al detrás, com An. Una al devant y altra del as, com, Can. Dós al devant com Cra. Dós al devant, y una detrás, com: Cran. Dós al devant y dós al detrás, com: Cranc. Dós al devant y tres al detrás, com: Crancs. Alguns escriuen Cranch y Cranchs; pero com la H sia un mer señal de haspiració de alguna Vocal deu ante-posar-se á esta, y nó post-posar-se á la Consonant C; pux nó li dôna ni li llèva rès.

Aquestas modificacions de la Vocal A, igual-mènt tènen llog en las demès Vocals E, I, O, U. Com ho hem vist en el Sílabari desde el fol. 7. fins ara. La Vocal A, pod sèr Sòbre-aguda, Aguda, Brèu ó Corredissa, com ho veurem en la Prosódia.

B. b.

Bè

P. Quin nom té aquesta segona Lletra del Alfabet català?

R. Se diu Bè, perquè representa aquest Sonido Consonant.

F. Perquè li añadexes una vocal para expressar son Nom?

R. Perquè, com sia Consonant, no té Sonido sinó unija á Vocal; y pod estar antes ó després, ó antes y després. La B antes de Vocal se pronuncia tenind els llabis ajuntads y obrind-los pronunciant la Vocal, com: Ba, be, bi, bo, bu. Si es després de Vocal se principia la pronunciacio de la Vocal tenind la boca oberta y és finex ab la clouenda dels llabis, com: Ab, eb, ib, ob, ub. Quand, emperó, la Lletra B es antes y després de Vocal, se pronuncia combinand un y altre Sonido; so es, se ha de comensar la pronúncia de la Vocal obrind els llabis, y se ha de finir clouènd-los, com: Bab, beb, bib, bob, bub.

La Lletra, doncs, B es pura-mènt Labial [p. 50v] que asseñala la referida circumstància de tenir els llabis closos ó ajuntads al comensar ó acabar, ó al comensar y acabar la pronúncia de alguna Vocal; per lo que no sona per sí sola sinó que modifica el Sonido de las Vocals, y sona ab èllas: Cum Sonantibus.

P. Se ha de anar ab cuydado, en no confòndrer la B. ab la P. quand una y altra son finals de Silaba?

R. Sí Sr; pux, si bè es veritat que convènen en que una y altra demanan una matèxa positura de llabis; pero la P. á més de sèr Labial, es Percutiva, perquè luego de sèr closos els llabis, se

ó bren ab violència, y escópen ab forsa lo ayre interior de la boca, que percutind al exterior, fa un Sonido, semblant al dels que escópen la saliva; com: Bap, bep, bip, bop, bup.

P. Se ha de evitar també el confóndrer la B ab la V inicial de Silaba?

R. Si Sr; porque la V. á més de sèr Labial es Dental, pux se pronuncia alsand el llabi inferior fins á tocar les dents superiors, y en esta positura pronunciar las Vocals, com: Va, ve, vi, vo, vu.

Encara que aquesta circumstància sia molt dessemblant de la de la B, es molt freqüent la equivocació; y de aquí té l'origen el grand disbarat de dir: Beurer el mar, per Véurer el mar; Hi ha, emperó, algunas digcions catalanas, que igualment se escriuen y pronuncian ab B; que ab V; v.g: Haver ó haber; havia, ó habia; amava, amaba, &c.

P. Després de las consonants M y N, hem de posar B ó V?

R. Després de M posam B com: Embaleco; y després de N, V, com: Convid.

p. 51r

44.

P. Quina particularitat té la Consonant B?

R. Té la particularitat de sèr una de las Consonants Liguants á otras Consonants.

P. Quantas y quinas són las Consonants Liguants á otras Consonants?

R. Són set, y són: B. C. D. F. G. P. T.

P. Quantas y quinas són las Consonants Líquidas ó Liquadas per las Liquants?

R. Són sola-mènt dos L y R, que és diuen Líquidas perque perden un poc de son Sonido, posadas després de las Liquants.

P. Que és necessita pera que las Consonants Líquidas perdian un poc de son Sonido, posadas després de las Liquants?

R. Es precis que Liquants y Líquidas se escrigan y pronuncien seguidas en una matèxa Sílaba; v.g: Bla, ble, bli, blo, blu; Bra, bre, bri, bro, bru; Gla, gle, gli, glo, glu; Jra, gre, gri, gro, gru.

P. Se observa au tota exactitud aquesta règla general?

R. No Sr; pux faltam en ella respecte á la B y la L, perque pronunciam Públic y escrivim Públic, y partim las Sílabas Púb-lic esto es semparam la Liquant B, de la Líquida L. Seria, pux, millòr escriurer Públic, perque axí seguiriam la règla general, y hu escriuriam del modo que hu pronunciam, partind dita digció en sas dós Sílabas Púb-blic, com ho fan los Italians qui escriuen, y pronuncian Pubblico. Conetem els catalans la matèxa falta respecte á la G y la L; pux pronunciam: Iglèsia, Règla, Artigle, &c; y escrivim: Iglèsia, Regla, Artigle, y partim las Sílabas: Ig-lèsia, Reg la, Artig-le, &c.

Si escriguéssim com parlem, evitaríem la mala pronúncia, que alguns catalans donen als Noms espanyols [p. 51v] Noble, Nobleza; Iglesia, Regla; pux acostumats desde petits á separar la B y G liquants de la L líquida, pronuncian: Nob-le, Ig-lèsia, Reg-la, y han de dir: No-ble, I-glesia, Re-gla, No-bleza, &c. Si, pux, se ensenás als miñons desde petits, que la B ni G Liquants nò és poden separar de la L Líquida, nò donarían tan mala pronunciació, nò sola-mènt als Noms espanyols referids y altres, si que també á estos catalans: Obligad, obligada; Ablanid, ablanida, y á tótas las Veus dels Verbs Obligar, y Ablanir, perque nò dobblam la B en sa pronunciació. Devem, doncs, única-mènt dobblar-la quand se pronuncia dobblada; v.g: Nobble, Nobblesa; Fobble, Pobblaciò, &c.

P. Axi com hi ha Consonants Liquants á altres Consonants ¿se-èn trobarían algunas, que liquassen alguna Vocal?

R. Si Sr; pux la Consonant Q liqua la Vocal u; y la Consonant G, á mes de liquar las Consonants L y R, com ho hem vist, liqua també la u; com: Gua, güe, güi, quo; Qua, qüe, qüi, quo; com ho hem dit fol. 29. pag. 1^a.

P. La u que és troba en las Sílabas que, qui; y que, qui, sens cràma, o punts sòbre ella ¿Es Líquida ó Sonant?

R. Ni es Líquida, ni Sonant; pux nò sona ni poc ni mòlt; sinò que servex pera restituhir á las Consonants C y G antes de las Vocals e, i, sos propis Sonidos; com ho hem dit fol. 39, pag. 2^a.

C. c.

Chè

P. Aquesta tercera Lletra del Alfabet català ¿es Vocal ó Consonant?

R. Es Consonant; y, per consegüent és pod posar antes ó després de las cinc Vocals A, E, I, O, U.

P. La C ante-posada á las Vocals ¿quants Sonidos pod representar?

p. 52r

45.

R. Dòs, lo un propi y particular, qual es el Sonido Consonant Chè; y altre, y lo altre molt impropí, y robad á la S, so es el Sonido Consonant Sè ó Çè; pux ante-posada la C á las Vocals e, i sona Se, Si; v aquest defecte ja àns vè de nostra difunta Mare la Llengua Llatina. El Sonido, emperó Chè èl representa nò sola-mènt antes de las Vocals A, O, U, si - : també quand entre èlla y las Vocals A, E, I, O, U media h, l, x; y quand es posada després de tóta y qual-se-vol Vocal, porte ó nò h; com: Ca, Co, Cu; Cha, che, chi, cho, chu; Cla, cle, cli, clo, clu; Cra, cre, cri, cro, cru. Ac, ec, ic, oc, uc; Ach, ech, ich, och, uch.

P. De quin medi èns valem, pera que la C, ante-posada á las Vocals e, i, reebre el Sonido Chè?

R. Ens valem de la H, que posam entre la C y las Vocals e, i; diend: Ca, che, chi, co, cu; ó bè usam las Sílabas que, qui, en llog de che, chi.

P. Quina particularitat tè la Consonant C?

R. Es una de las Consonants Liquants á altres Consonants; com ho hem dit en la Lletra B. fol. 44. pag. 12.

P. El Sonido propi de la C, post-posada, tè alguna analogia, ó similitud ab el Sonido propi de la G també post-posada?

R. Si Sr; pux, la G se pronuncia clouhènd la gargamèlla quand se finex la pronúncia de las Vocals, y és clou de tal modo, que durand aquella circumstància, quèda del tòt impedida la respiraciò, com: Aq, eg, ig, og, ug. Lo matèx praticam quand pronunciam la C també post-posada; pero aquesta, á més de sèr Gutural com la G, es Percutiva; pux luego de sèr closa la gargamèlla, la obrim ab forsa, é impelim lo ayre del pit á la bòca oberta; y del colp que dòna lo ayre del pit al de la bòca, resulta un nou sonido ú ressó, com: Ac, ec, ic, oc, uc. [p. 52v] Aquest ressó falta en la pronúncia de la G post-posada, y nò li falta rès més. De aquí, á parer mèu ha nad la comuna faciilitad de posar en mòltas Digcions la C final en llog de G.

P. Quinas sòn las Digcions que finexen en G, y nò en C, ni ch?

R. Primèra-mènt son finidas en g tòtas las primèras Persònas Singulars del Present de Indicatiu dels Verbs finids en agár, egár, igár, ogár, y ugár, pero Apocopadas; v.g: Jo m'hi cag; per tant, jo prèg; jo m'hi abrig; jo m'hi afèg de calòr; jo t'hi axug las llagrimas, &c. Aquest modo de parlar es antiquad, pero és troban en los Autòrs antics, majòr-mènt Poetas, finidas en ch, quand deurian sèr escritas en g; pux las Veus naturals son: Cago, prègo, abrigo, afògo, axugo, &c; de las quals trèta la ó final per la Figura Apocopa, resultan las veus Figuradas cag, prèg, abrig, afòg, axug, &c.

També es finida en ç la 1a persona del Verb Irregular Estar, com: jo m'hi estig.

Segona-ment són finidas en g, y nò en ç ni ch totes las 1as Persones, Singulars, del Present de Indicatiu dels Verbs finids en àurer, éurer, iurer, óurer, y uurer; com: Trag, atrag, retrag, contrag, distrag, complag, cayg, recayg; jeg ó jac, ajeg, ó ajag, crag, seg, asseg, deg, beg, rig, escrig, descrig, subscrig, prescrig, subscrig, prescrig, proscrig, circumscrig; clog, exclog, enclog, conclóg, reclog; mog, commog, remog, promog y dug. Exceptads els Verbs Viurer y Reviurer que fan Visc y Revisc.

Tercera-ment las ditas 1as Persones dels Verbs acabads en àlúrer, éndrer, ólder, y óndrer; com: Valg, equivalg; atèng, desatèng, ensèng, extèng, ofèng, suspèng, preng, sorpreng, apreng, repreng, compreng, veng, reveng; absolg,

p. 53r

46.

dolg, condolg, colg, molg, remolg, disolg, resolg; compong, descompong, recompong, pong, despong, fong, refong, confong, tong; y altres, com: Pug, solg, empeng, &c.

Quarta y última-ment, en la 3a Conjugació hi ha las següents 1as Persones: Ting, conting, reting, obting, entreting, sosting, deting, absting, manting; ving, aving, desaving, preving,

proving, contraving, sòbre-ving, èntre-ving, interving, conving,
reconving, reving, subving, esdeving; dig, desdig, contradig,
mal-dig, bèndig, oyg.

P. Quins motius t'ens pera dir que ditas las Personas són finidas en g, y nò en c ni ch?

R. El primèr motiu que ting, es, que tòtas las referidas Persònas Verbals se pronuncian sens aquell ressó que se experimenta en els Noms acabats en c, com: Mòc del nas; Coc del Sr Bisbe; Bèc de gallina; Ric en diners; Sec de barras, ó Barra-sec; Duc de Cardona, &c; pux els referids Verbs se pronuncian ab més suavitad, sens aquell nou Sonido, sens ressó, diend: Mog el cap; Cog vianda; Beg aygua; Rig per forsa; Seq prop de tu; Dug diners, &c.

El segòn motiu, es, véurer que la lletra g entra en tòtas las Persònas de tòts els Tèmps, y Modos de tòts els Verbs que t'enen la 1ª Persòna del Indicatiu figurada, y finida en g; y en ningun Tèmps, Número, ni Persòna trobo la lletra c; v.g: Prèg, ó prègo; prègas, prèga; pregam, pregau, prègan. Pregaba, pregabas; &c. &c. &c. Assó se obsèrva en tòts els Verbs Regulars de la 1ª Conjugació, finids en agár, egár, igár, ogár, y ugár; porque la g en èlles es una de las Lletres Radicals ó funamentals de tótar las Personas, Singlars y [p. 53v] Plurals, Naturals y Figuradas de tòts els Tèmps y Modos; y en ninguna Persòna, ni Natural ni Figurada se troba la c Radical. Lo contrari se obsèrva en els Verbs, finids en acár, ecár, icár,

ocár, y ucár, en els quals se troba la Radical c y no la g; v.g: Aplacar; Aplac ó aplaco, aplacas, aplaca, apalcam, aplacau, aplacan; &c.

El tercer motiu me-el donan el Verb Irregular de la 1ª Conjugació Estar, y tots els Verbs de la 2ª y 3ª, que tenen la 1ª persona del Indicatiu finida en g de Terminació y no Radical, que la conservan sola-ment en las Persones de alguns Temps de tots Modos, y en ningunas Persones se troba la c; v.g: Estig; Estigui, estiguères, estiguè, estiguèrem, estiguèreu, estiguèren. Com jo Estiga, estigui, ó estiguia; tu estigas, estiguis, ó estiguias; ell ó ella estiga, estigui, ó estiguia; nosaltres estigam; vosaltres estigau; ells ó elles estigan, estiguin, ó estiguan; &c. Creg; Cregui, creguères, creguè, creguèrem, creguèreu, creguèren. Com jo Crega, cregui, ó creguia; tu Cregas, creguis, ó creguias; ell ó ella Crega, cregui, ó creguia; nosaltres Cregam; vosaltres Cregau; ells ó elles Crègan, crèguin, ó crèguian. Com jo creguès, creuria, ó creguèra, &c. Dig; Digui, diguères, diguè, diguèrem, diguèreu, diguèren. Com jo Diga, digui, ó diguia; &c. &c. Lo contrari se observa en els Verbs de la 2ª Conjugació, que tenen la 1ª Persona del Indicatiu finida en c, quals són Viurer y Reviurer, que conserven aquesta Lletra de Terminació, en totes las Persones dels mateixos Temps y Modos, en que en los altres hem trobat la g; v.g: Visc; vischi, vischères, vischè, vischèrem, vischèreu, vischèren. Com

jo Visca, vischi, ó vischia; &c.

El quart motiu el treg de una casta de Verbs de la 2ª Conjugació, finid en áxer y éxer, com: Náxer, Renáxer, Meréxer, Desmeréxer, Permanéxer, Prevaléxer, Créxer, Decréxer, Amanéxer, Desvanéxer, Caréxer, Convaléxer, Fenéxer, Peréxer, Conéxer, Desconéxer, Regonéxer, Aparéxer, Desaparéxer, y Comparéxer.

De aquestos Verbs, uns tènen la 1ª Persòna del Present de Indicatiu finida en c, y altres en g. Las persònas finidas en g, són: Coneg, Disconeg, Regoneg, Apareg, Desapareg, y Compareg, pero las finidas en c, són: Nasc, Renasc, Meresc, Desmeresc, Permanesc, Prevalesc, Crèsc, Decrèsc, Amanesc, Desvanesc, Caresc, Convalesc, Fenesc, y Peresc.

Els Verbs que tènen la 1ª Persòna del Present de Indicatiu finida en g, consèrven aquesta Lletra en las matèxas Personas que els Verb v.g: Créurer; pux axi com hem dit: Creg; creguí, creguères, creguès, &c; diem: Coneg; conequí, conequères, ccnequè, &c; Pero els que la tènen finida en c, la mantènen en las matèxas Personas que el Verb, v.g. Viurer; pux axi com hem dit: Visc; vischi, vischères, vischè &c, diem: Nasc; naschi, naschères, naschè, &c. En una paraula; se troba la c en tòts els Modos, Tèmps, Números y Persònas que en los antecedents Verbs hem trobad la g; y aquesta soia rahò me apar convincènt, pera pensar que són pocs els Verbs de la 2ª Conjugació, que tingan la 1ª

Persóna del Present de Indicatiu acabada en c; y molts els que la ténen finida en g. En els Verbs de la 3ª Conjugació se observa lo contrari; pux són moltes més las las Persónas del Indicatiu finidas en c, pero aquesta Llettra nò és troba en tants Tèmps, com en els Verbs de la 2ª Conjugació, com ho veurem á son llog. [p. 54v]

La Llettra h final, que se acostuma añadir en la 1ª Persona del Indicatiu dels Verbs que la ténen finida en c, á mon parexer, nò servex per res, perque igual sonido tè que escrigam Visc ó Visch. En algunas terminacions de altres Tèmps y Modos, si que es precis añadir-la, pera restituhir á la Llettra c, ante-posada á las Vocals e, i el Sonido propi: chê, com: Vischí, vischères, vischè, &c. Visca vischi, vischia, &c.

El quint y ultim motiu pera posar g, en llog de c ó ch en la 1ª Persona del Present de Indicatiu dels referids Verbs, me-èl dona l'autoritat de la Real Acadèmia de Buenas Letras de la mòlt Ile Ciudad de Barcelona, que escriguè en una nota, pag. 670 de son 1er Tomo, aquestas formals paraulas: not' dig...no u' creg. Si, pux, un Cos tan respectable com aquest, escriu: Dig, y Creg, en llog de Dic y Crec, ó Dich y Crech ¿perque nò hu hem de practicar nosaltres igual-ment?

P. Axi com antiga-mènt se acostumaba escriurer finidas en ch, tótas las Persónas Verbals, que és pronunciaban acabadas en c ó g ¿se practicaba lo matèx ab els Noms?

R. Si Sr; se escribian finids en ch tots els Noms Substantius y Adjectius, que és pronunciaban finids en c ó g.

P. Quins són els Noms Substantius finids en la Consonant g?

R. Tots els que suministran la Consonant g á sos Derivads; v.g: Sang, sangueta, sangota, sangassa; sangrar, sangrad, sangrada; sangradòr, &c. Fang, fanguet, fangot, fangàs, fangar, &c. Jog, juguet, jugot, jugàs, juguina; jugar, &c. Llog llogarret, llogarrot, llogarràs; llogar, &c. Pleg, plegar.

p. 55r

48.

Abrig, abrigar. Embarg, embargar; Desembarg, desemargar; Rehembarg, rehembargar, &c.

P. Quins són els Noms Substantius finids en la Consonant c?

R. Tots els que suministran c, á sos Derivads; v.g: Sac, sachet, sacot, sacàs; ensacar, desensacar, rehensacar, &c. Embarc, embarcar; Desembarc, desembarcar; Rehembarc, rehembarc; &c.

P. Quins són els Noms Adjectius finids en g?

R. Els que fan la Veu Femenina finida en ga; v.g: Grog, groga; Amig, amiga; Amarg, amarga; Llarg, llarga; Grèg, grega, &c.

P. Quins són els Noms Adjectius finids en c?

R. Tots els que fan la Veu Femenina finida en ca; v.g: Blanc, blanca; Merlenc, merlencia, &c.

P. ¿Nò es veritat, que els catalans y castellans tenim una infinitat de Noms vinguds de nostra Mare la Llengua Llatina; per egzèmple el Nom Amig y Amiga; y que, com en dit idioma se escriga Amicus ab c y nò ab g, deuriam nosaltres conformar-nos ab èl·ls?

R. Nò Sr; nò èns-hi devem conformar, perque els llatins escriuen amica, y nosaltres y els castellans, amiga. Axo matèx dóna á compèndrer que hi ha de haver mòlta correspondència en el modo de escriurer la Veu Masculina, y la Femenina. Perque els llatins escriuen Amicus ab c, fan lo matèx en la Veu Femenina Amica; y perque els catalans escrivim Amiga, hem de escriurer forsòsa-mènt Amig, pux axí hu pronunciam; y els Castellans escriuen Amigo, Amiga. Nò es nou en nostre Idiome el posar g, en llog de c; pux el Nom llati Ecclèsia, escrit ab c duplicada, nosaltres el pronunciam ab duplicada g; pux diem: Igglèsia. [p. 55v]

P. ¿Usam may, Catalans y Castellans la c duplicada en Digcions catalanas y castellanas?

R. Si Sr; pux els Castellans escriuen, v.g: Diccion, Accion, educcion, &c, y els catalans escrivim: Dicciò, Acciò, Reducció, &c; pero la lè c la pronunciam g, v.g: Digcion, Agcion, Redugcion, &c; Digciò, Agciò, Redugciò, &c. Els Llatins escriuen: Dictio, Actio, Reductio, &c; y pronuncian: Digtio, Agtio, Redúgtio. Nosaltres, doncs, Catalans y Castellans usam ci, en llog del ti llati anteposad á Vocal; y pronunciam si. No trencariam el respecte á la Mare si en llog del ti llati posassem si; ja que la imitam quand dobbla la s, pux escrivim: Confessiò, Passiò, Possessiò, &c.

D. d.

dè

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Es diu Dè, perquè representa aquest Sonido Consonant.

P. Com se forma aquest Sonido?

R. Aplanant la llengua al paladar, al comensar ó acabar, ó al comensar y acabar la pronunciació de alguna de las Vocals; com: Da, de, di, do, du; Ad, ed, id, od, ud; Dad, ded, did, dod, dud; per lo que aquesta Consonant es Palatino-Lingual.

P. Hi ha alguna analogia entre la D y la I, majorment post-posadas?

R. Si Sr; perquè una y altra són Palatino-Linguals; pero la I, á més de assó, es Percutiva; pux el Sonido de la D Post-posada se persebex, quand al temps que acabam de proferir alguna de las sinc Vocals, impedim luego la respiració sens tancar la bôca, ni gargamèlla, sinó aplanant

p. 56r

49.

la llengua al paladar, diènd: Ad, ed, id, od, ud; pero en la pronunciació de la T post-posada á las Vocals, luego de haver plantat la llengua, la apartam de ell en forsa del impuls del ayre interior, que percutind al exterior, fa un Sonido ú Ressó, semblant al que fan els que escúpen sens servir-se dels llabis; com: At, et, it, ot, ut. Aquest nou Sonido falta en la

pronunciació de la D Post-posada; nò li falta res més. De aquí, tal vegada, ha nad la ocasió de tatxar á nostre Idiome de aspre, perque quasi nò és troba en escrits una Digció finida en la Lletra Suau D, y són infinitas las terminadas en l'aspera I; pero, lo cert es, que són infinitas las que pronunciam finidas en D, y pocas respecte de èllas, las que proferim terminadas en I. P. Quinas són las Digcions catalanas, finidas en la Consonant d ó t?

R. Són primèra-mènt finids en d, tòts els Particips de Pretérit dels Verbs de la 1ª Conjugació, que es numeròsa, pux finexen tòts en ad, com: Amad, Enseñad, Caminad, &c. Segòna-mènt els Regulars de la 2ª, finids en ud; com: Conegud, Mogud, &c. Tercèra-mènt els Regulars de la 3ª, finids en id, com: Llejid, Unid, Perseguid, &c. Pero en la 2ª y 3ª Conjugació n'hi ha alguns de Irregulars finids en t; com: Absolt, Compust, &c; Obert, Mort, &c.

P. Per que dius, que els Particips de Pretérit Regulars de la 2ª y 3ª Conjugació són finids en d, y alguns Irregulars en t; y que tòts els de la 1ª finèxen en d?

R. Perque tòts els Particips de Pretérit de la 1ª Conjugació, y els Regulars de la 2ª y 3ª fan la Veu Femenina en da, com: Amada, Enseñada, Caminada; &c. Coneguda, Moguda, &c. Llejida, Unida, Perseguida, &c. Pero alguns Irregulars de la [p. 56v] 2ª y 3ª fan la Veu Femenina acabada en ta; com: Absolta, Mólta, Composta, &c. Oberta, Morta, &c; y corresponen als Particips Castellans, Amado Amada, Enseñado Enseñada, Caminado Caminada, &c. Conocido Conocida, Movido Movida, &c. Lehido Lehida, Unido Unida, Perseguido Perseguida, &c. Absuelto, Absuelta; Compuesto

Compuesta, &c. Abierto Abierta, Muerto Muerta; &c. Se fôrma, pux, la Veu Femenina dels Participis de Pretèrit Castellans, mudand la final o de èlles en a; y la Veu Femenina Catalana se fôrma añaadind à la Masculina finida en Consonant una sola a; llevand, pux, de las Veus Femeninas: Amada, Caminada; &c. Absolta, Morta, &c la final a añaadida, resultan las Masculinas: Amad, Caminad, &c Absolt, Mort, &c.

P. Els Gerundius de tòtas tres Conjugacions sòn finids en d, ó t?

R. Tòts sòn finids en d; pux els de la 1ª acaban en and, com: Amand; Els de la 2ª en ènd, com: Corrènd; y els de la 3ª, en ind, com: Llejind, &c.

P. Els Participis de Present, de tòtas tres Conjugacions, acában en d ó t?

R. Tòts finexen en t; pux els de la 1ª acaban en ant, com: Amant; so es, el ó lo Amant, y la Amant; el que ó la que Ama; y els de la 2ª y 3ª finéxen en ént; com: Corrènt, el que ó la que Còrre; Llejént, el que ó la que Llejex, &c.

P. Axis com hi ha Adjectius Masculins, finids en d, n'hi ha també de Substantius Masculins y femenins?

R. Si Sr; pux tòts els Noms Substantius Femenins, que en Español acaban en tad, també èls pronunciam en catalá finids en tad; com: Voluntad, Amistad, &c. Los aca-

bads en Español en dad part éls pronunciam en catalá finids en dad, y altres en tad. Los acabads en dad, són: Bondad, Edad Claredad, Christiandad, Falsedad, &c; pero els finids en tad són: Felicitad, Qualidad, &c. Tambè pronunciam finids en d estos Noms Substantius Masculins Blad, Bled, Cabrid, &c. Veja-às el Digcionari Poétic catalá en las terminacions ad, ed, id, od, ud; ard, erd, ird, ord, urd, &c.

P. Hi ha Noms Adjectius Masculins, y Substantius Masculins y Femenins, finids en t?

R. Si Sr; com és pod veurer en el Digcionari Poétic en las terminacions at, et, it, ot, ut; art, ert, irt, ort, urt; ast, est, ist, ost, ust; v.g: Plat, Pet, Pit, Pot, Tribut, &c.

P. Hi ha Digcions catalanas que en un sentid finescan en d i en altre en t?

R. Si Sr; pux á més de lo que hem dit dels Gerundius y Particips de Present, trobarem que Pod es 3ª Persòna del Present de Indicatiu del Verb Poder, com: Pug, pods, pod; y Pot, es Nom Substantiu que significa un vas pera posar tabaco ú altra cosa; y de aquí vénen els Verbs Empotar ó posar en pot; Desempotar, ó traurer del pot, y Rehempotar, ó tornar á ficar-ho al pot. Seo, ab d es la molèsta sensació en la boca que éns inclina á béurer; y Set, ab t, es un dels Números Aritmètics; y per lo tant diem: Sed, Sedent, Sedenta, Sedejar. Set, Seté, Setena, Setmana, Set-mesò, ú Set-mesona. El Sòrd es faltad de ohido, y la bona ó mala Sort es la bona ó mala ditxa. Quand, ab d, es Adverbi de tèmps, y Quant, ab t, es Adjectiu de quantitat, com: Quant, Quanta; Quants, Quantas; Tant Quant, Tanta Quanta; Tants Quants,

Tantas Quantas. Per lo tant diem: Tant quant tu vindrás, ó tantas quantas vegades tu vindrás, jo vindrè; y jo vindrè quand tu vindrás. [p. 57v] O! ànima mia, quant engañada vivias, quand de la Creu de Jesús fugias! ¡O quant errada anabas, quand la Creu de Jesús no amabas!

Tòt assò es corresponènt als Idiomes Llatí y Español, en els quals se escriu: Quanto y Quando; dels quals trèta la final ó, quedan Quant y Quand. Diem, doncs, Quand de Quando; Quant de Quanto ú quantum; Quan de Quam; Tant de Tantum; y Tan de Tam; Grand de Grandis Grande; y Gra ó Gran de Granum Grani. La D es liquant de la r, y nò de la l; com. Dra, dre, dri, dro, drú.

é. é

P. Com se anomena aquesta 5ª Lletra del Alfabet, y 2ª en orde á las cinc Vocals A, E, I, O, U?

R. Se diu E. perque representa aquest Sonido Vocal, que imitam ohind la Viva Veu del Sr. Mestre.

P. Com se fôrma aquest Sonido Vocal?

R. Disminuhind la obertura de la Gargamèlla y Bòca, que és dilatan en la pronunciació de la Vocal A; pux aquesta Lletra às pronuncia donand á la Bòca y Gargamèlla la majòr obertura que se acostuma parland; y de aquí nax, que la Vocal A representia un Sonido Gutural fòndo, dit vulgar-mènt el Bax, y que la E, represente un Sonido Gutural Clar ó Mediá, dit comuna-mènt el Contral; y veurem á son llog, que la Vocal I, per necessitar

menòr obertura de la Sargamèlla y Bòca que la E, representi un Sonido Gutural Prim ó Alt, dit el Tibble. Veurem, final-mènt, que la Vocal O, necessita certa positura de Llabis, y per lo tant representa un Sonido Labial Clar ó Contral Labial; y que la U, que també demana certa positura de Llabis, manifesta un altre Bax, pero Labial. Y, ab aquestas sinc Vocals, pronunciada ó escrita cada una sola, ó

p. 58r

51.

ó combinada ab una ó dós, ó acompanyada de una ó més Consonants és fórman tótas las Sílabas del Silabari, com ho hem vist desde el fol. 6, fins al 42.

P. Quina particularitat té la Lletra Vocal E?

R. Com sia Vocal, pod pronunciar-se sola, ó combinada ab una ó dós altres Vocals, ó pod comboyar-se ab una ó més Consonants, Ante-posadas, ó Post-posadas, ó Ante-posadas y Post-posadas á ella, y formar farias [sic] Sílabas ó Sonidos.

P. Quand se pronuncia sola la Vocal E?

R. Quand es Conjunció, eo quand unex dós Digciòns de las quals la última comensa per la Vocal i; v.g: Père té nobblesa, é inteligència. Antiga-mènt se usava sèmpre la é en llog de la Conjunció y; v.g: Père, é Pau, é Antónia, &c; en compte de Père y Pau, y Antónia; pero pronunciam: Père i Pau, i Antónia.

P. Quand á la Vocal E, se-li ante-posa h en esta fôrma he que significa?

R. Que es 1ª Persona del Present de Indicatiu del Verb Haver ó Haber; com: Jo he, Tu has; Aquell ó Aquella ha, &c.

P. Quand la Vocal E se combina ab una ó dós altres Vocals en una Síllaba ó Sonido, que és fórman?

R. Se fórman varios Diftongos ó Triftongos, com hu hem vist fol. 38. pag. 2^a y sequents.

P. Las Consonants que se juntan á la Vocal E, pera formar varias Síllabas, com és póden juntar ab ella?

R. Ante-posand-se, ó Post-posand-se, ó Ante-posand-se, y Post-posand-se; com: Te, Et, Tet, Tre, Tren, Trenc, Trencs, Trench, Trenchs, &c, confórme ho hem dit de la Vocal A, fol. 43.

P. La Lletra Vocal E, que en estos y demès Mono-Síllabos es [p. 58v] natural-mènt Aguda ¿pod pronunciar-se en alguns Sòbre-aguda, Muda, Brèu, ó Corredissa?

R. Si Sr com ho veurem á son llog y tèmps en la Prosòdia.

F, f.

èf

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu èf, perque representa aquest Sonido Consonant.

P. Com se fórma aquest Sonido?

R. Ajuntand, al pronunciar las Vocals, el llabi inferior á las dents superiors, y fend-lo apartar de ellas á forsa del ayre interior, que percutex al ayre exterior; y de aqui resulta un Sonido, com quand se bufa sens servir-se del llabi superior, diend: Fa, fe, fi, fo, fu; Af, ef, if, of, uf. Per lo que la F es Lábio-Dental, y Percutiva.

P. Hi ha alguna analogia entre aquesta Consonant y alguna altra del Alfabet, axi com la hem trobad entre la B y la P; entre la C y la G; y entre la D, y la T?

R. Si Sr; pux té alguna similitud ab la V, que també és pronuncia ajuntand el llabi inferior á las dents superiors, al pronunciar las Vocals, per lo que es també Láblio-Dental, pero nó es Percutiva. La F, emperó, á més de sèr Láblio-Dental, com la V, es Percutiva, y és pod ante-posar o post-posar, y ante-posar y post-posar á las Vocals, quand la V única-mènt se usa ante-posada; pux diem única-mènt: Va, ve, vi, vo, vu; y pronunciam ab la F: Fa, fe, fi, fo, fu; Af, ef, if, of, uf; Faf, fef, fif, fof, fuf.

Aquesta analogia entre la F y la V, seria més palpable, si éns valguèssim de la V. post-posada, encara que inusada, y de la F, també post-posada, pux diriam: Av, ev, iv

p. 59r

52.

ov, uv, y Af, ef, if, of, uf; y reparariam luego, que á la V post-posada nó li faltaria res més que el Ressó de la F, per sèr aquesta Percutiva y la V nó.

P. Té alguna particularitat la F, que nó la tinga la V.?

R. Si Sr, perque la F es una de las Consonants Lliquants, com ho hem vist fol. 44; pux diem: Fia, fie, fli, flo, flu; Fra, fre, fri, fro, fru; y la V nò liqua en nostre Idiome ni la L ni la R; pero els Francesos diuen: Vra, vra, vri, vro, vru.

P. Las Digcions que en Hebrèu ó Grèg se escriuen ab ph ¿com és déuen pronunciar?

R. Se han de pronunciar ab f.; v.g: Josef, Josefa; Filosof, Filosofia; Diftongo, Triftongo, &c.

P. Se deu dobblar may la Consonant F.?

R. Nò Sr, encara que sian Digcions vingudas del Llatí, perque en catalá nò pronunciam sinò una f; com: Oféndrer, Oferir, Ofici, &c. que és derivan de: Offendere, Offerre, Officium, &c.

G. g

guè

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu Guè, perque representa aquest son Llejítim Sonido; pux, el nom, com hu hem ja dit, és dóna á la Lletra, segòns el Sonido Llejítim que ella representa.

P. Per que dius: Sonido Llejítim?

R. Perque la G y la C, que són dós Consonants Corresponsals, representan dós Sonidos cada una, lo un Llejítim, y lo altre Inllejítim. El Sonido Llejítim es aquell que els tòca de dret, y lo Inllejítim es aquell que se-els dóna robad de altra Consonant. Els Sonidos Llejítims de la C y de la G, són Chè y Guè; y los Inllejítims son Sè y Jè. [p. 59v]

P. Quand representan las Consonants C y G els Sonidos Inllejítims Sè y Jè?

R. Quand se ante-posan immediatas á las Vocals e, i; escrivind per egzèmple Ce, ci, y Ge, gi, y pronunciand Se, si; y Je, ji; per lo que aquestos dós Sonidos són robads de la S, y de la J.

P. Com se fórman els Sonidos Llejítims Chè y Guè?

R. Se fórman del modo que hu hem dit fol. 45, parlant de la C.

P. Quand la G representa son Llejítim Sonido Guè?

R. Quand es ante-posada á las Vocals á, ó, ú; com: Ga, go, gu.

Quand entre ella y las Vocals á, é, i, ó, ú, median las Consonants Liquidas l ó r, per sèr la G una de las Liquants de aquestas; com: Gla, gle, gli, glo, glu; Gra, gre, gri, gro, gru.

Quand entre la G y las Vocals á, é, i, ó, media ú Líquida, ó Débil-Sonant; com: Gua, que, qui, quo; ó be se interposa la ú Nò-Sonant, com: Gue, qui; y final-mènt, quand la G. es post-posada á las Vocals á, é, i, ó, ú; com: Aq, eg, ig, og, ug.

P. Pera que servex la u Nò-Sonant de las Silabas Gue, qui?

R. Per mer señal de la restitució del Llejítim Sonido guè; pux escrivim: que, qui, y nò pronunciám la u, pero dam á la G son Llejítim Sonido. Lo matèx ó semblant practicám pera restituhir á la C el Sonido robad Chè antes de é y de i; pux escrivim: Que, qui, ó Che, chi, y pronunciám: Ke, ki.

Quand, emperó, volem que la u de Que, qui, y de Gue, qui sone líquida ó débil-mènt posam punts sòbre ella en esta fôrma: Que, qui; Gue, qui; com: Qua, que, qui, quo; y Gua, que, qui, quo; v.g: Liqua

p. 60r

53.

liqüe, liqüi, liquo; Enayqua, enayqüe, enayqüi, enayquo.

P. La G, doncs ¿que sería tal vegada Liquant de la Vocal ú y de las Consonants L y R?

R. Si Sr; pux diem: Gua, qüe, qüi, quo; y Gla, gle, gli, glo, glu. Gra, gre, gri, gro, gru.

P. Y la Consonant C ¿que nó es Liquant de la u?

R. Nó Sr; perque en llog de ella àns valem de la Consonant Q, diènd: Qua, qüe, qüi, quo; per lo que la C, única-mènt liqua en nostre Idiome las Consonants L y R; com ho hem vist en la Lletra B, fol. 44. pag. 1ª y 2ª; y en la Consonant C, fol. 45. pag. 1ª; hònd se trobaran las degudas Regglas pera conéxer quand hem de posar g final, en llog de c ó ch, y perque devem dobblar la g en las Digcions: Igglèsia, Règla, Artiggle, &c.

P. ¿Nó se usa en nostre Idiome la g. post-posada á la i, en esta fôrma: aig, eig, iig, oig, uig; y nó representa el Sonido

Llejítim Guè, sinò el Inllejítim Jè; pux diem: aj, ej, ij, oj, uj, ?

R. Si Sr; pero lo escriurer-ho de aquex modo es mòlt impropí; com ho hem vist, fol. 39. pag. 2ª; y hu veurem ab més egstensiò en la Consonant J. fol. 55.

H, h.

haq

P. Aquest caràcter és Consonant ó Vocal?

R. Ni es Consonant, ni Vocal; sinó un mer seyal de aspiració de las cinc Vocals A, E, I, O, U; y és diu haq, porque representa aquest Sonido Gutural Aspre.

P. Hònd se ha de posar la H, ó seyal de aspiració?

R. Se ha de colocar immediata-mènt antes de la Vocal Aspera; [p. 60v] v.g: Home, Hereu, Honòr, &c; especial-mènt entre dós Vocals, com: Enrahonar, Abrahonar-se, &c. Quand, doncs, la Vocal es Suau, com v.g., la e de Cáuen, Créuen, Díuen, Cóuen Móuen, Dúuen, &c. no deu aspirar-se. Me inclino, pux, á que nò déuen aspirar-se las Vocals Brèus, y que entre dos Vocals llargas, ó una llarga, y altra muda, deu posar-se h, pera fèr sentir més la pronunciació de cada una; v.g: Brahò, Abrahonar; Sahò, Assahonar, Rahò, Enrahonar; Amohinar; Estatuhir; Acrehedòr, &c.

P. De quina utilitat es el posar h després de c final; com: Coch, Roch, Convalesch?

R. Es de ninguna utilitat, com ho hem vist en la Llettra C, fol. 47. pag. 2^a; pux igual sonido té la C ab h, que sèns ella; á nò sèr que sia antes de e, i; pux en estos casos la h servex per seyal de la restitució fèta á la C de son llejítim Sonido; v.g: Convaleschè, convaleschi, &c.

P. Després de R y de T, és deu may posar H?

R. No Sr; deu omitir-se encara que sia en Veus, que en son origen pórten h, escrivint: Reuna, Ritmo, Teatro, Teolog, &c. respècte de sèr en estas Veus semblants supèrflua, é inútil; com hu diu la R [sic] Acadèmia Española en sa Ortografia de 7è impressiò, pag. 50.

P. Els Noms Joseph, Filosoph, y altres déuen escriurer-se ó nò ab ph?

R. No Sr; nò déuen escriurer-s'hi; com hu hem dit en la Llettra F, fol. 52.

P. Es de alguna utilitat, el post-posar h á la Vocal A áspera, pera distingir-la quand es Interjegció, de quand es

p. 61r

54.

3è Persona del Present de Indicatiu del Verb Haver ó Haber?

R. No Sr; nò es de alguna utilitat, porque basta el Punt Admiratiu, que és posa després de la Interjegció Ha!, y dèxa de posar-se en la 3è Persòna Ha; v.g: Ha! que tó' es perdud; y hu ha perdud èll matèx.

P. Que és deu, doncs, resumir de tót lo dit fins aquí de la h?

R. Es deu inferir, que, com la h sia un mer Señal de Aspiració de las Vocals, nò deu post-posar-se ni á Vocal, ni á Consonant, sinò lnte-posar-se á las Vocals Asperas, porque el Señal ha de anar

devant de la Cosa Aseñalada; y, per consegüent es inútil y áduc
contrari al ofici de la h, lo escriurer: Ah, eh, ih, oh, uh;
sino Ha, he, hi, ho, hu. 2ª es inútil lo escriurer: Cha, cho,
chu; sinò: Ca, che, chi, co, cu. 3ª, es inútil lo escriurer: Pha,
phe, phi, pho, phu, ni: Aph, eph, iph, oph, uph; sinò: Fa, fe,
fi, fo, fu, y Af, ef, if, of, uf. 4ª es inútil escriurer: Rha,
rhe, rhi, rho, rhu, ni Tha, the, thi, tho, thu; sinò: Ra, re, ri,
ro, ru; y Ta, te, ti, to, tu. Final-mènt es inútil escriurer:
Ach, ech, ich, och, uch; sinò; Ac, ec, ic, oc, uc. Unica-mènt es
permès lo escriurer: Christ, Christo, Jesu-Christ, Christiá ó
Christian, Christiana, Christiandad, y Christiana-mènt, per sèr
Veus de Nostre Divino Redemptor y Redempció, obrada en terreno
hònd estava en ús tal Ortografia.

I, 1.

P. Com se anomena aquesta Lletra, que es la nona del Alfabet, y
3ª en orde á las Sinc Vocals A, E, I, O, U?

R. Se diu I. porque representa aquest Sonido Vocal, que aprenem
ab la Viva Veu del Sr_ Mestre; y és fòrma del modo [p. 61v] que
hem dit en el fol. 50, pag. 2ª

P. Quina Particularitat té la Vocal I?

R. Com sia Vocal pod pronunciar-se sola ó unida á altra Vocal ó
Vocals, Consonant ó Consonants, Ante-posadas ó Post-posadas, ó
Ante-posadas y Post-posadas á ella; v.g: Vi, in, vin vins; Vint,
vints; Tri, trin, trinc, trincs, trinch, trinchs. pero la final
h, com queda advertid en el fol. 53. pag. 2ª, nò servex per res.

P. Quand se usa sola la Vocal I.?

R. Quand es Conjunció; v.g: Père, i Pau, i Francisco, &c; pero assó está poc en ús, y comuna-mènt se escriu: Pere y Pau y Franco [les dues últimes lletres van volades a l'original]; y és pronuncia: Pere i Pau, i Francisco.

Quand la Digció següent es iniciada en la Vocal I, posam E: v.g: Francisca é Ignés. Antiga-mènt usaven sèmpre la Conjunció é en llog de I., com ho hem dit fol. 51.

P. Quand escrivim Hi ¿que es y que significa aquesta Digció?

R. Es una Digció Enclítica ó Pronominal, que és posa en llog de Nom; v.g: Jo vaj á Barcelóna; si jo hi vaj; y en aquest cas la Digció Hi se posa en llog del Nom Barcelóna.

P. Quand la Vocal I se junta ab una ó dós altres Vocals en un Sonido ó Silaba ¿que resulta de aquesta junta?

R. Resultan varios Diftongos ó Triftongos; com hu hem vist fol. 38. pag. 2^a, y següents. Aquesta Vocal pod ser Sobre-aguda, Aguda, Muda, Breu ó Corredissa, com ho veurem en la Prosodia.

1 j.

jè

P. Com se anomena en catalá aquesta Consonant?

R. Se diu jè, perque representa aquest Sonido catalá suau, mòlt diferent, y mòlt diferent del castellá; pux el Sonido Castellá representad per la J es Gutural Arabig fort

y el Catalá es Lingual Hebráic Suau, representad per la Lletra Jod dels Hebréus ó Juhéus; pux diem: Ja, je, ji, jo, ju., Aj, ej, ij, oj, uj.

P. Té alguna similitud la J ab altra Consonant del Alfabet?

R. Si Sr, es algo semblant á la X catalana; pero és diferencian en que la J. es més suau que la X, com se veu en estas Digcions: Xexa, jaya; BruX, bruxa, embruxar; Puj, puja, pujar; Raj, raja, rajar; Motej, moteja, motejar; Cotej, coteja, cotejar; Sortej, sorteja, sortejar Enuj, enuja, enujar; Sòbre-puj, sòbre-puja, sòbre-pujar; Festej, festeja, festejar; Rabej, rabeja, rabejar; Balej, baleja, balejar; Batej, bateja, batejar; Passaj, passaja, passajar; Manej, manaja, manejar; Trastej, trasteja, trastejar; Babej, babeja, babejar; Baschej, bascheja, baschejar; Boschej, boscheja, boschejar; Agasaj, agasaja, agasajar; Forsej, forseja, forsejar; Ultraj, ultraja, ultrajar; Vaj, vaja; Vej, veja; Boj, boja; Roj, roja, &c.

P. Hi ha algunas Digcions catalanas, en que és dega posar D, ó T antes de la J.?

R. Si Sr; hi són entre otras las sequents: Safredj, ensafredja, ensafredjar; Regosidj, regosidja, regosidjar; Trepidj, trepidja, trepidjar; Desidj, desidja, desidjar; Avantadje, avantadja, avantadjar; Viadje, viadja, viadjar; Equipadje, equipadja, equipadjar; Judje, Judja, judjar; Midj, midja, amidjanar; Lledj, lledja; Fedrinadje, Formadje, Potadje, Salvadje, Cortinadje, Bagadje, Medje, &c.

P. Perque has posad D y nó T, en las referidas Digcions?

R. Perque pronunciam D y nó T; pux encara que alguns escrigan Desitj, Mitj, Trepitj, &c; pero pronunciam: Desidj, desidja, desidjar; Midj, midja, amidjanar; Trepidj, trepidja, trepidjar; &c.

P. Nò hi ha alguns catalans, que escriuen: aig, eig, iig, oig, uig, en llog de aj, ej, ij, oj, uj; y atg, etg, itg, otg, utg, en compte de atj, etj, itj, otj, utj? [p. 62v]

R. Si Sr; pero tal ortografia es denigrativa de la puresa y suavidad de nostre Idiome; com hu hem dit, fol. 39; pag. 2^a, y fol. 53. Pero encara hu fan pidjor aquells que escriuen: atx, etx, itx, otx, utx, en llog de atj, etj, itj, otj, utj; pux la X té altra forsa y pronunciació, com ho manifèstan aquestas Veus catalanas: Empatx, empatxa, empatxar; Empapatx, empapatxa, empapatxar; Desempapatx, desempapatxa, desempapatxar; Rètx, retxèra; Esquitx, esquitxa, esquitxar; Estòtx, estòtxa, estotxar, ó posar en estòtx; Caputx, caputxa, encaputxar, &c.

K, k.

ca

P. Com se anomena aquesta Llettra grèga?

R. Se diu Ca, perque representa aquest Sonido grèg, que equival al nostre Sonido chè; pux diuen: Ka, ke, ki, ko, ku; Ak, ek, ik, ok, uk; que correspónen als nostres Sonidos ó Silabas: Ca, che, chi, co, cu; Ac, ec, ic, oc, uc; per lo que única-mènt se usen en Digciòns gregas, v.g: Kirie, alkali, almanak, &c.

L, l

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu èl perquè representa aquest Sonido Consonant; que és forma ab la sola punta de la llengua, apuntada lleugerament al paladar, deixant llibre el pas del aire, al comensar ó acabar la pronunciació de las Vocals, com: La, le, li, lo, lu; Al, el, il, ol, ul. Lal, lel, lil, lol, lul.

P. Quina particularitat té la Lletra Consonant L?

R. Té de particular, el ser una de las dos Liguables; so es,

p. 63r

56.

que posadas després de las Liguants perden un poc de son Sonido, com queda dit fol. 44; v.g: Bla, ble, bli, bio, blu; Cla, cle, cli, clo, clu; &c.

P. Se deu doblar may la l en Català ni Castellà?

R. Nò Sr, perquè en estos Idiomes, dos èls fan una èll, que encara que doble en la figura, es senzilla en el valor; pero en llatí se dóbbla en algunas Digcions; v.g: Parallelo, Sillaba, &c, que pronuncian: Paral-lelo, Sil-laba, &c; y els Catalans y Castellans diriam: Para-llelo, Sí-ilaba, &c. Aquestas, doncs, y semblants Digcions, com ho diu la Real Acadèmia Española en sa Ortografia de 7ª impressió, és déuen escriurer ab una sola l, com: Paralelo, Silaba, &c; y de est modo nò confondriam las dós èls ab la següent Consonant, que encara que doble en la figura es senzilla en el valòr.

Ll, ll.

èll

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu èll; perquè representa aquest Sonido Català , y Castellà, del qual carex la Llengua Llatina.

P. Com se forma el Sonido èll?

R. Se forma aplanant la llengua al paladar, deixant una petita obertura al costat de una y altra part de ella, cerca de mitja llengua, per la qual ix lo ayre ab algun sonido y dificultat, al comensar y acabar la pronunciació de las Vocals; com: Lla, lle, lli, l'o, llu; All, ell, ill, oll, ull.

P. Pod ante-posar-se á la Ll, alguna altra Consonant?

R. Se-lí pod ante-posar d ó t, pero pronunciam d, v.g: Budlla, Espadlla, Vedlla, Vedllar; Desvedll, Desvedllar, &c.

P. Deu doblar-se may la Ll, en ninguna Digció catalana Simple?

[p. 63v]

R. No Sr; pux encara que alguns escriuen: vallllose .

Vallllobèra, Bellllog; han de escriurer: Vall-llobèra.

Vall-llosera, Bell-llog; per sèr Digcions compostas de dós catalanas.

M. m

N. n

èm

èn.

P. Per que posar en un matèx rengle aquestas dós Consonants de diferent Nom?

R. Perque són dós Cosinas-Germanas Naríticas ó Nasals, que és pronuncian tótas dós ab el nas, de modo que tapand-lo ja nó és póden pronunciar.

P. Com se anomena la 1ª Consonant M?

R. Se diu èm, perque representa aquest Sonido Consonant.

P. Com se fôrma aquest Sonido èm?

R. Se fôrma tenind els llabis closos al comensar ó acabar la pronunciació de las cinc Vocals, y fènd ressonar aquestos Sonidos per el nas, com: Ma, me, mi, mo, mu; Am, em, im, om, um; Mam, mem, mim, mom, mum.

P. Com se anomena la 2ª Consonant N?

R. Se diu èn, perque representa aquest Sonido Consonant.

P. Com se fôrma aquest Sonido èn?

R. Aplicand la llengua al paladar al comensar ó acabar la pronunciació de las Vocals, y fènd ressonar aquestos Sonidos per el nas, diènd: Na, ne, ni, no, nu; An, en, in, on, un; Nan, nen, nin, non, nun.

P. Quand devem posar M ó N en escrits?

R. Antes de B, P y M hem de usar m, v.g: Imbibr, Embobar. Embriagar, Embarcar, Embargar; Imperi, Emperador, Importar, Impossibble, Immortal, Immaculada; pero antes de V se

p. 64r

57.

escriu n; v.g: Inventar, Invensibble, Invalid, Invadir, &c.

P. Se dòbblen may la M. y la N?

R. Si Sr; se dobblan quand conve; v.g: Commóurer, Comenorar; Ennobrir, Ennuvolar-se &c.

P. Tè alguna similitud la Consonant N ab altra del Alfabet?

R. Si Sr, la te bastanta ab las Següents.

Ñ. ñ

Ny, ny

èñ

èñ

P. Com se anoménan aquestas dós Consonants?

R. Se diuen èñ perque cada una de èllas representa el Sonido catalá y castella èñ.

P. Per que posas dós Lletres Consonants de un matèx Nom?

R. Perque la 1ª Consonant ñ es catalana y castellana, que usam els catalans y castellans; y l'altra, Ny es mera-mènt catalana que sols usam els catalans.

P. Tènen alguna analogia aquestas dós Consonants ñ y Ny ab alguna altra del Alfabet?

R. Si Sr, la tènen ab la antecedent N, pux tótas tres son Narítico-Linguals, que asseñalan la circumstància de aplicar la llengua al paladar quand se comensa á acabar la pronunciació de las sinc Vocals, quals Sonidos ressonan per el nas; pero és diferencian en que las dós ñ y Ny requirixen que la llengua se aplània més al paladar que la simple N.

P. Tènen els Llatins alguna Llettra representativa del Sonido èñ?

R. Nò Sr; perque nò tènen tal Sonido; y lo que èlls alguna vegada expressan ab duplicada n; v.g: Annus, nosaltres diem: Añ ó any; y els castellans diuen: Año.

P. Guin és fèm nosaltres catalans y castellans de la Consonant Ñ?

[p. 64v]

R. Els castellans la usan sèmpre ante-posada á las Vocals; v.g: A-ño, Da-ño, Da-ñar, &c; y nosaltres la usam sèmpre post-posada; v.g: Añ, añ-ada; Dañ, Dañ-ar, &c; exceptadas algunas Digcions de poca figura; com hu hem dit fol. 8. pag. 1^a y 2^a.

O. o

P. Com se anomena aquesta Llettra?

R. Se diu O, perque representa aquest Sonido Vocal, que aprenem de la Viva Veu del Sr_ Mestre.

P. Com se fòrma aquest Sonido Vocal O?

R. Posand els llabis en figura rodona, y algo rebotida en fora; per lo que es Labial; com hu hem dit fol. 50, pag. 2^a.

P. Quina particularitat té aquesta Llettra?

R. Com sia Vocal, pod pronunciar-se sola, ó unida á altra Vocal; y pod admétrer una ó més Consonants Ante-posadas, ó Post-posadas á ella; v.g: Bo, bon, bons; ob, obs; Bro, bron, bronc, broncs, branch, branchs; &c. La h es superflua en estos casos.

P. Quand la Vocal O es sola en la Oració gramatical, y nó es aspirada ¿que es?

R. Es Conjunció ú Interjunció.

P. Com conixerem quand es Conjunció ú Interjunció?

R. Quand es Interjunció porta señal de Admiració ú Exclamació; v.g: O! Clemènt; O! Pia; O! Dòlsa sempre Verge Maria; y quand es Conjunció nó porta tal señal; v.g: Bon ó Mal; Pere ó Pau, &c.

Pero se ha de advertir, que si la Digció que és seguex, comensa, ó l'antecedent acaba ab Q, aspirada ó nò, havem de posar U; v.g: Bo ú mal; Dona ú Home; Ab rahò ú sense rahò, &c.

p. 65r

58.

P. Quand la Q sola es aspirada ¿que es?

R. Es una de las Digcions Enclíticas ó Pronominals, equivalent á las Veus Pronominals [sic] Assó, Axó, ú Alló; v.g: Nosaltres volem assó, axó, ú alló; sí, nosaltres ho volem; so es, volem assó; y els llatins diuen: hoc volumus. Té aquesta Q aspirada també la propietat de convertir-se en U, quand l'antecedent Digció finex, ó la següent comensa ab Vocal, encara que nò sia la Q; v.g: Jo hu vull; Tu hu buscas; Aquell hu entèn, &c. Lo matèx practicam ab la Digció Pronominal Os, filla de la Natural Vos; v.g: Jo us-hu dig, en llog de: Jo vos dig assó. &c; com ho veurem en la Digciologia, parlant de las Digcions Naturals y Figuradas, sian Comunas ó Enclíticas fol. [sic]

P. Quants Tenhrs pod tenir la Vocal Q?

R. Sinc: Sòbre-agud, Agud, Mud, Brèu, ó Corredís; com ho veurem en la Prosòdia.

P. p.

pè

P. Com se anomena aquesta Lletra Consonant?

R. Se diu Pè, perque representa aquest Sonido Consonant.

P. Com se fôrma aquest Sonido?

R. Del modo que hu hem dit en la Lletra B, fol. 43, pag. 22; pux la B y P convènen, en que tótas dós son Labials, que asseñalan la circumstància de haver de clóurer els Llabis al comensar ó acabar la pronunciació de las sinc Vocals; pero la P, á més de ser Labial com la B, es Percutiva, pux señala que hem de obrir-los ab forsa, y percutir lo avre exterior, diend: Pa, pe, pi, po, pu; Ap, ep, ip, op, up; Pap, pep, pip, pop, pup. [p. 65v]

P. Quina particularitat té la P?

R. Es una de las Lliquants de la L y R; com hu hem dit en la B, fol. 43; com: Pla, ple, plè, pli, plo, plus; Pra, pre, pri, pro, pru.

P. La P que tènén antes de S ó T, en principi de Digció alguns Noms Grègs, com: Psalm, Ptisana, &c ¿com se han de escriurer en catalá y castellá?

R. Se han de escriurer sens P, com: Salm y Salmo, Tisana, &c.

P. Aquellas Digcións Hebreas o Grègas, que tènén ph ¿com se han de escriurer?

R. Se han de escriurer ab F, perque ditas Llettras ph se pronuncian f. com hu hem dit fol. 52.

Q. q.

cu.

P. Com se anomena aquesta Consonant Lliquid de la u?

R. Se diu Cu, perque representa aquest Sonido Consonant Cu.

P. Per que usas la C antes de la u, pera expressar aquest Sonido cu?

R. Perque la Q se posa en llog de la C, quand aquesta hauria de liquar á la u.

P. Perque nò usam en nostre Idiome la C en aquest cas?

R. Perque la C nò liqua may á la u, pux Cua no fa Qua sinò Cu-a, ni Cuento fa Qüen-to, sinò Cu-en-to.

P. Quinas Silabas, doncs, forman ab la Liquant Q?

R. Fòrman las Silabas: Qua, qüe, qüi, quo; com: Liqua, liquè, liqui, liquia, liquo; y Quau, qüeu, com: Liquau, liquèu.

P. Per que posas punts sobre la Liquada ü, en las Silabas qüe, y qüi?

R. Pera distingir-la de la Nò-sonant ú en las Silabas que, qui; com hu hem dit fol. 39. pag. 2ª.

p. 66r

59.

P. Las Silabas Que, Qui còpóden escriurer-se en catalá, ab altra lletra, que ab Q?

R. Si Sc, poden escriurer-se ab Ch antes de las Vocals e, i; so es, Che, Chi; pux escrivim: Ric, richesa, enrichir, enrichi, enrichires, &c. Convalesc, convaleschi, convaleschères, convaleschè, &c; Embarcar, embarchi, embarchès, &c. Pero en castellá nò poden escriurer-s'hi, perque com diu la Real Acadèmia Española en sa Ortografia de 7ª Impressió: Nò hay otra letra propia con que puedan tener la misma pronunciacion; pux las Silabas Che, Chi, se pronuncian en castella Xe, xi; y quand han de sonar Que, Qui en digcions Estrangèras, posan Circumflexô

sobre la vocal, en esta fôrma: Chîmia, Chîmico; Melchisedec;
Chîmera, Joachîn, &c. Nosaltres nô necessitam de tal sehal en est
cas.

P. Las Sílabas, Ca, Co, Cu ¿póden escriurer-se en catalá al Q?

R. Nò Sr; perque després de Q se ha sèmpre de posar u, y esta se
liqua sèmpre antes de á, ó, ú, y hauria de sèr Nò-sonant si
escriguèssem Qua, Quo, Quu, en llog de Ca, Co, Cu. Unica-mènt pod
sèr Nò-sonant la u després de Q, antes de las Vocals e, i; y áduc
assó és fa furtiva-mènt, y contra la Règla general llatina: U
sequitur post Q semper, semperque liquescit.

R, r

er

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu er, perque representa aquest Sonido Consonant Lingual,
mès ó menos trémulo.

P. Per que dius: Mès ó menos trémulo?

R. Per que la R representa dós Sonidos Tremulos, un de Fort y
altre Suau, y és fôrman fènd tremolar lleujèra ó forta-mènt [p.
66v] la punta de la llengua sòbre el paladar, al comensar ó
acabar la pronunciació de las Vocals á, é, i, ó, ú; pux, quand es
ante-posada representa el Sonido Llingual Trémulo Fort, com: Ra,
re, ri, ro, ru. Pero, quand es post-posada á las Vocals, ó entre
dós Vocals, ó es entre Consonant Liquant y Vocal, representa el
Sonido Suau; com: Ar, er, ir, or, ur; Ara, era, ira, ora, ura;
Bra, bre, bri, bro, bru; Cra, cre, cri, cro, cru; &c.

P. Quan la R ha de sonar fort entre dós Vocals ¿que fém?

R. La dobblam; y en aquest cas la 1ª es Suau, y l'altra Forta, v.g. Parra, Perra, Tírria, Còrria, Mandúrria; &c; pero, quand es una sola, es Suau, com: Para, Pera, Fira, Estòra, Pura, &c.

P. Quand la R se troba entre alguna Consonant Liquant y alguna Vocal ¿com se anomena?

R. Se diu R Líquida, ó que ha perdud el Sonido Fort, y sols li queda la facultad de representar el Suau; com: Brau, breu, briu, brou, bruu; Crau, creu, criu, crou, cruu, &c. Veja-às el fol. 44.

S. s.

ès

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu ès, perque representa aquest Sonido Lingual més ó menos Siulant; que és fòrma, posand la punta de la llengua que tóchia al paladar, y fènd exir per dit llog lo ayre ab més ó menos forsa y Sonido Siulant, al comensar ó acabar la pronunciació de las Vocals; pux, quand se comensa la pronunciació de la Vocal es ab Sonido Siulant Fort, com: Sa, se, si, so, su; v.g: Sabiduría, Secrèt, Silenci, Sòta, Suc; pero quand finex en s el sonido de la Vocal, es Siulant Suau; Com: As, es, is, os, us.

v.g: Cas, res, pis, fòs, pus. Tambè es Suau la S posada entre Vocals; v.g: Casa, Pesa, Atisa, Rosa, Musa.

P. Quand la S entre Vocals ha de sonar fort ¿que es lo que practicam?

R. La doblam, y en est cas la 1ª es Suau, y l'altra Forta; v.g: Cassa, Pèssa, Arissa, Ròssa, Ròssa, Gamarussa.

P. Quand la S ante-posada ha de sonar Suau; que es lo que devem fèr?

R. Nos valem de la Consonant Z; com: Zel, Lionza, Cálzer.
Adzebara, &c. Veja-às la Z.

P. ¿Hi ha en nostre Idiome alguna Consonant, ó Consonants, que róben el Sonido Fort á la S ante-posada?

R. Sí Sr; hi es la Ç que ante-posada á las Vocals a, e, i, o, u fa Sa, se, si, so, su; y la C que antes de e, i, fa: Se, si; com ho veurem en la Consonant Ç; y hu hem vist en la C.

T, t

tè

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu tè, perque representa aquest Sonido Consonant.

P. Tè alguna analogia la T ab altra Consonant del Alfabet?

R. Sí Sr, la tè ab la D; pux una y altra són Paladino-Linguals; pero la T á més de assó es Percutiva, com hu hem dit fol. 49 y 50; hònd hem notad, quinas són las Digcions catalanas que se han de escriurer ab D ó T.

P. Té alguna particularitat la Consonant I?

R. Si Sr, es una de las Lliquants, com hu es també la D; pero una y altra nò liquan sinò la r, com: Dra, dre, dri, dro, dru; Ira, tre, tri, tro, tru. Veja-às la B. que es la 1ª Lliquant; fol. 44. [p. 67v]

U. u

P. Com se anomena aquesta Llettra?

R. Se diu U, porque representa aquest Sonido Vocal, que aprenem de la Viva Veu del Sr Mestre.

P. Com se forma el Sonido de la Vocal U?

R. Tenint els llabis un poc rebotids, com en la pronunciació de la Vocal Q; pero fènd exir lo ayre del fondo del pit; y. per consegüent representa la Vocal U, un bax labial.

P. Quina particularitat té aquesta quinta y última de las Vocals?

R. Pod pronunciar-se sola, ó unida á altra Vocal; y pod tenir antes ó després, ó antes y després, una ó més Consonants.

P. Quan la U es sola, en la Oració gramatical ¿que es?

R. Es Conjunció Figurada, que se posa en llog de la Conjunció Natural Q, quand aquesta unex Digcions finidas ó iniciadas ab Q; v.g: Bo ú mal; Vi ú Oli; en llog de Bo ó mal; Vi ó Oli.

P. Quand la U es aspirada ¿que es?

R. Es la Enclítica Figurada Hu, que és posa en llog de Ho que es Enclítica Natural; v.g: Jo hu vej; en llog de: Jo ho vej.

R. Quand se unex la Vocal U á altra Vocal ó Vocals ¿que fôrma?

R. Fôrma Diftongos ó Triftongos; v.g: Au, eu, iu, ou, uu; Aus,
eus, ius, ous, uus; Quau, güeu; Guau, güeu.

P. Las Consonants, que se unexen ab la Vocal U ¿com, ó de quin
modo és poden unir?

R. Del modo que hu hem dit de las demès Vocals; v.g: Cu, uc, cuc,
tru, ruc, bruc, &c.

V. v.

VU

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu Vu, perque representa aquest Sonido Consonant.

p. 68r

61.

P. Com se fôrma aquest Sonido Consonant Vu?

R. Del modo que hu hem dit en la Consonant B, fol. 43. pag. 2ª;
hònd hem donad algunas adverténcias pera nò confondre la B ab la
V.

P. Succedex may en catalá, que la Vocal U és convertesca en la
Consonant V?

R. Si Sr; s'hi convertex algunas vegadas, quand es Junt-Sonant,
so es, s'hi transmuda la u de au, eu, iu, ou, y la última de uu,
quand se-els post-posa la Vocal a; v.g: Donatiu donativa;
Pensatiu, pensativa; Expectatiu, expectativa; Privatiu,
privativa; Nou, nova; Tòu, tòva, &c. Altras ocasions nò la-hi

convertim, com: Creu, encreuar; Ceu, enceuar; Pau, Paua, Nicolau, Nicolaua; Lau, Laua; Pòu, Poua; Cruu, cruua; Nuu, nuua; Sang-nuua; &c. Tambè diem de un y altre modo: Mèu, mèua, ó mèva; Tèu, tèua, ó tèva; Sèu, sèua, sèva.

P. Se cònta may la Consonant V entre las Lliquantas catalanas?

R. No Sr; nò s'hi cònta, com hu hem vist en la Llettra B, hond es la Llista de tòtas las Lliquantas; pero els Francesos diuen: Vra, vre, vri, vro, vru, y per consegüent entre èl·ls liqua la r.

P. Se troba may la V post-posada á alguna Vocal?

R. Nò Sr; sempre va ante-posada, com: Va, ve, vi, vo, vu. Algunas Nacions la post-posan, y la pronuncian com la F final, diend: Av, ev, iv, ov, uv. Algunas Nacions també usan la W Lligada ó Valòna, que pronuncian ab més forsa, que la nostra V.

X. x.

xè, ó guès

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Tè dós noms, perque representa dós Sonidos, un de catalá qual es Xè, que hem adoptat del Xi dels Grègs, y altre Llatí, [p. 68v] que hem imitat dels Llatins moderns, qual és Chès ó Guès; pux els Llatins Antics escrivian cs ó gs en las ocasions que els Moderns han usat X, que entre èl·ls valia per las dós Consonants cs, ó gs.

P. Com conixerem, quand la X, se ha de pronunciar en digcions catalanas ab el valòr catalá, ó ab el Llatí?

R. La X, única-mènt és pronuncia en català ab el valòr llatí modern de gs ó gz, quand es en midj de Digció catalana, y encara no sempre, sino quand es antes de Consonant, ó antes de Vocal agcentuada ab Circumflexó; v.g: Extrema, Exámen; que pronunciam: Egstréma, Egzámen. Quand, emperó, la X se troba en principi ó fi de Digció, y quand es antes de Vocal nó agcentuada ab Circumflexó en midj de Digció, se ha de pronunciar ab valor català; v.g: Xábega, Xèxa, Bax, baxa; Brux ó Bruxod, bruxa; Punxa, punxar.

P. HI ha alguna Consonant, en lo Alfabet català, que tinga alguna similitud ab la X quand representa el sonido català Xè?

R. Si Sr; hi es la J; pero aquesta es més suau que la X; com ho hem dit en el fol. 55.

P. Com pod estar en las Digicions catalanas la Consonant X?

R. Se pod ante-posar, y post-posar á las Vocals a, e, i, o, u; com: Xa, xe, xi, xo, xu; Ax, ex, ix, ox, ux.

P. Deu posar-se may entre las Vocals a, e, i, o, u y la X la Vocal i, com: Baix, baixa, aixada, Guix, quiixa, &c.

R. No Sr nó deu interposar-s'hi; com ho hem advertid fol. 40.

P. La X castellana té els matexos valors que la catalana?

R. Nó Sr; convénen sola-mènt en el Valor Llatí, pux val entre els Castellans per gs, en las matèxas ocasions, que val entre els Catalans per gs y gz; y en llog del Valor Català Palatino-

Lingual Suau, que hem adoptat dels Grècs, li donen els Castellans un Sonido Gutural fort y trémulo, que han imitat dels Arabes.

Y. y

iy

P. Com se anomena en català aquesta lletra Y, que entre els grècs era Vocal, y és deya Ypsilon?

R. Se diu iy, perquè representa aquest Sonido Junt-Sonant català, que comunament se té per Consonant.

P. Quin es el Sonido Consonant?

R. El que sona ab las Sonants ó Vocals, cum Sonantibus.

P. Quin es el Sonido Junt-Sonant?

R. El que és pronuncia junt ab las Sonants ó Vocals, una cum Sonantibus.

P. Quina diferència, doncs, hi ha entre el Sonido Consonant, y el Junt-Sonant?

R. La diferència es, que el Sonido Junt-Sonant, es Sonido Vocal, però tan débil, que per sí sol no pod fer Sílaba, y necessita de la ajuda de las Vocals Sonants á, é, í, ó, u y ab ellas fa Diftongo, ú unió de dos Vocals en un Sonido; però, com el Sonido Consonant, no vinga de casta de las Vocals ni pod fer may Diftongo ab ellas, se veu clara la diferència entre els dos Sonidos.

P. Quantas són las Vocals Junt-Sonants catalanas?

R. Sola-mènt dós, quals són la U y la I; posadas després de las Vocals Sonants a, e, i, ó, u; com: Au, eu, iu, ou, uu; Ai, ei, ii, oi, ui; pero en estos últims casos posam sèmpe els catalans la Llettra Y; en llog de la Junt-Sonant I; escrivind y pronunciand: Ay, ey, iy, oy, uy; y aquesta es [p. 69v] la sola rahò perque en el Silabari nò he contad entre els Diftongos catalans las Sílabas: Ay, ey, iy, oy, uy.

P. Pod la Llettra Y posar-se en llog de la Y Vocal Sonant?

R. Si Sc, s'hi posa comuna-mènt, quand es Coniungció; pux escrivim v.g: Pere y Pau, y pronunciám Pere i Pau; y quand la Digció següent comensa ab I, posam E, en llog de Y; com: Cel e Infern.

Antiga-mènt també és posava la Llettra Y, en llog de la I Sonant, en midj de algunas Digcions grègas; com: Syllaba, Syntaxis, &c; que ara escrivim: Silaba, Sintaxè, &c.

Z. z.

zè

P. Com se anomena en catalá aquesta Llettra?

R. Se diu Zè, perque imita aquest Sonido Consonant Suau, pux ante-posada á las Vocals a, e, i, ó, u, representa el Sonido de la S suau; com: Za, ze, zi, zo, zu.

P. Quand, doncs, devem valer-nos de la Consonant Z?

R. En aquelles ocasions, que si posássem S sonaria Forta, com es en principi de Digció, ó Síllaba; v.g: Zel, zels, zelòs, zelosa, zelosia; senzilla; llonza, adzebara, galzer, galzar, magadzem, cálzer; onze, onzé, onzena; dodze, dodzé, dodzena; tredze, tredzé, tredzena; catorze, catorzé, catorzena; quinze, quinzé, quinzena; sedze, sedzé, sedzena; medzinas, donzell, donzella; donzells, donzellas; tránzit, tranzitar; granza, pólzer, cólzer, St Quirze.

G. 2

ge

p. 70r

63.

P. Com se anomena aquesta Consonant?

R. Se diu Sè, perquè representa el Sonido de la S ante-posada ó Forta; pux escrivim: Ça, ge, gi, go, gu; y pronunciam: Sa, se, si, so, su; per lo tant es entèra-mènt inútil, una vegada que tenim la S, que está en tòt son vigòr. Antiga-mènt ja se usava poc; pero ara es entèra-mènt inusada. Tòtas, emperó, las demès Lletres Vocals, y Consonants del Alfabet catalá estan entèra-mènt en ús; y servexen pera formar tòtas las Digcións catalanas, Mono-Literas y Poli-Literas; Mono-Síllabas, y Poli-Síllabas, de las quals algunas comensan ab Llettra Vocal ó Consonant Majúsculas ó Majòrs.

Us de Lletra Majúscula.

P. Quand devem usar Lletra Majúscula ó Majòr, en los Escrits catalans?

R. Se deu comensar ab Lletra Majúscula tòt principi de Escrit ó de Discurs, tòt Capítol, Artiggle, Paragraf, Aparte, y després de Punt Final; y deu sèr Majúscula la 1ª Lletra de la Digció Poli-Litera y la única de la Mono-Litera; pero tòtas las demès Lletres y Digcions se deuen escriurer ab Minúsculas ó Manòrs; á nò sèr que tingan privilegi.

P. Quinas son las Digcions catalanas que tenen privilegi, pera escriurer-se ab Lletra Majúscula, encara que sian en midj del Escrit?

R. Deuen escriurer-se ab Lletra Majúscula, 1^a; els Noms Propis de hòmens y donas de qual-se-vo! Religió y Nació que sian, com: Adam, Hèva; Aristoteles, Hipocrates, Virgili, &c. 2^a, els Noms Propis, Cognoms, Sòbre-noms, ó Noms de casa y familia dels Christians, com: Joan, Pau; Maria, Francisca; Ribas, Tòrras, Prat, Jusa, Prat-Jussa, &c. 3^a, els Noms Propis [p. 70v] de regnes, provincias, ciutads, vilas, pobbles y aldeas, com: Fransa, España; Cataluña, València; Barcelòna, Matarò; Caldas, St Feliu de Codinas; Bigas, Riells, &c. 4^a, els Noms Propis de montañas; com: Mont-Mañ, Mont-Buy, Mont-Alegre, Mont-Negre, Mont-Blanc, Mont-Juhic, Agudas de Mont-Señ, Pirineus, Alpes, &c. 5ª Els Noms Propis de mars; com: Mediterráneo, Bàltic, Adriàtic, &c. 6ª els Noms Propis de rius; com: Besós, Llobregad, Cardener,

Ter, Fluvià; &c, 72 els Noms Propis de fonts; com: Escot,
Mata-galls, &c. 82 els Noms Propis de Ciències; com: Theologia,
Jus Canònic, Juris-Prudència, Medicina, Cirurgia, Farmacía,
Matemáticas, &c.

P. Els Noms Comuns ó Específics gramaticals, que son aquells que convènen á tots y cada un dels Individuos de una matèxa Espècie gramatical; v.g: Arbre á tots los arbres, Roure á tots els roures; Col, á tótas las cols, &c ¿ab quina Lletra déuen comensar?

R. Se déuen escriurer ab Lletra Minúscula els Noms Comuns, a nó sèr que sian Noms de Dignitat, Empleo, Facultad, Ofici, ó Egselència de hòmens ó donas.

P. Quins són els Noms de Dignitat?

R. Els Noms de Dignitat Igglesiástica, són: Summo Pontifice, Sant Pare ó Papa; Cardenals, Núncios Apostòlics Archebisbes, Bisbes, Abads, Canonjes, Arxipestres, Pobordres, Degans, Rectòrs, Domers, Vicaris Perpétuos y Nutuals, y demès Sacerdots Seculars y Regulars, pero els de Dignitat Secular, són: els Reys y Reynas, Princeps, y Princesas, Infants é Infantas, Grandes y Grandessas, Ducs y Duchessas, Comptes y Comptessas, Marchesos y Marchesas, Barons y Baronesas, y demès Cavallers y Cavallieras.

P. Que entèns per els Noms de Empleo?

R. Els Noms que és dónan als Empleads per el Summo Pontifice en tóta la Christiandad ó Igglesia de

Christo, ab autoritat de Christo Sr Nostre, qui diguè à St Pere y à sos Sugsessòrs: Tu es Petrus et super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam; et porta inferi non prevalet bunt adversus eam.

Tòts, pux, los Empleads en Iglèsia de Jesu-Christ, Deu y Home verdader, ab autoritat immediata ó mediata del Papa, se han de escriurer ab Llettra Majúscula; com y també tots els Noms dels Empleads per el Rey en son regne, ab facultad del matèx Dèu, Rey dels Reys, qui diguè: Per me Reges regnant, et reum judices justa discernunt. Tòts, doncs, els Noms dels Empleads en el Regne ab autoritat immediata ó mediata del Rey se déuen escriurer ab Llettra Majúscula.

P. Quins són los altres Noms, que també és déuen escriurer ab llettra Majúscula?

R. Són 19 els Noms dels Facultatius, com: Teóleg, Astróleg, Juriste, Canoniste, Medje, &c. 29 els Noms dels Artistes ó Gènt de Ofici, com: Ferrèr, Fustèr, Escultòr. &c. 39 els Noms que és donan per Antonomasia ó egselencia á aquells que són Sòbre-salènts en alguna qualitat bona ó mala, com, parlant v.g: de Salomò, el Sabi; de Aristóteles, el Filosof; de Neròn, el Cruel; de Virgili, el Poete; de Cicéro, l'Orador, de Maria Santíssima, la Verge; &c. 49 el Nom de la cosa de la qual se tracta, com, parlant de Llettras la Majúscula ó Minúscula; la Vocal ó Consonant; &c 59 y final-ment algunas Abreviaduras.

Abreviaduras

P. Que entèns per Abreviaduras?

R. Entèng certas Digcions Naturals escrites ab menos lletras de lo que els correspon; ó ab Números Aritméticos sols, sens lletras; ó ab Números Aritméticos y Lletras; ó sens Números, ni [p. 7iv] Lletras, ab certs señals extrañas.

P. Quantas, doncs, son las Especies de Abreviaduras?

R. Son quatre: Abreviaduras Comunas, Aritméticas, Aritmetico-Comunas, y Neutrals ó Extrañas.

Abreviaduras Comunas.

P. Que entèns per Abreviaduras Comunas?

R. Entèng unas Digcions Naturals, escrites ab menos lletras de lo que correspon á sa naturalesa, y sens mescla de Números Aritméticos; com ho manifèsta la següent Llista:

A. C.....Añ Christiá, Christian, ó Comú.

A. A.....Autòrs.

art. 1er, 2n, &c...artiggle primèr, segon &c.

.....arroba ó roba de pes.

Ador.....Administradòr.

B.....Beato.

Ber.....Batxellèr.

B.L.M.....Beso ó bès a las mans.

B.L.P.....beso els peus ó los peus.

Bim P.....Beatíssim Pare.

cap.....capitol en los escrits.
col.....columna en escrits.
compã.....compañia de Soldads.
Dn, Dna.....Don, Dona, tracte.
Dr, Drs.....Doctor, Doctòrs.
Desbre, lObre.....Desembre.
Exim, Exma..... ..Esgelentissim, Esgelentissima.
folfolio ó full de escrits.
FrFrare ó Fray, en Religiò.
Franco.....Francisco.
Franch.....Francesc, ó Francesch.

p. 72r

66.

gde m agarde molts añas, ó anys.
gde Deu m agarde Dèu mòlts añas, ó anys.
Ile Sr; Ilm.....Ilustre Señor, ó Senyor; Ilustrissim.
llibllibre, en la divisiò de obra.
Lido.....Licenciado.
ms amòlts añas, ó anys.
M.S. M.SS.....manu-escrit. manu-escrits.
M. P. Sr.....Molt Poderòs Señor ó Senyor.
Mer.....Misser.
Mur.....Monsiur.
M.R.Magestad Real
Nre Sr. Nra Sra....Nostre Señor. Nostra Señora.

Nbre, 9bre.....Novembre.
Obre, 8bre.....Octubre.
P.D.Post-dat. en los escrits.
Pbre.....Prebere o Capella.
Q.M.B.....quals mans beso.
Q.P.B.quals peus beso.
pag.pagina, ó plana en lo escrit
Rnd, Rda.....Reverend, Reverenda.
R. P. Fr.Reverend Pare Fra.
R.P.M.Fr.Reverend Pare Mestre Fra, &c.
Rim, Rissima.....Reverendissim, Reverendissima.
Rr, Rrs.....Rector, Rectòrs.
S.A.R.Sa Altesa Real.
S.M.; S.R.M.....Sa Magestad. Sa Real Magestad.
S.SaJ.....Sa Santedad.
S.Bud.....Sa Beatitud.
Sr, Sra.....Señor, Señora.
St, Sta.....Sant, Santa.
Setbre, 7bre.....Setembre. [p. 72v]
Serim; Serma.....Sereníssim; Sereníssima.
Santim; Santma.....Santíssim; Santíssima.
tom.tomo ó libre.
Vble.....Venerable.
V.A.Vostra Altesa.
V.A.R.Vostra Altesa Real.
V.R.A.Vostra Real Altesa.
V.Bud.....Vostra Beatitud.

- Vrs; y Vra.....Vostre y Vostra.
- V.Exª.....Vostra Excelencia; o Esgelència.
- vol.volumen, tomo ó llibre.
- v.g.verbi gracia.
- V.R.M.Vostra Real Magestad.
- V.m; ó V.ms.....Voste, Vossemerces, ó Vos sa Merce; Vostés,
 &c.
- V. Pad.....Vostra Paternidad.
- V. Rcia.....Vostra Reverència.
- V.S.Vós Señoria, ó Vussia.
- V.S.Il^{la}.....Vós Señoria Ilustríssima.
- &c.Es abreviadura de suplement, que significa
 et cetera, cetera, ó lo demès.

Abreviaduras Aritméticas.

P. Que entèns per Abreviaduras Aritméticas?

R. Entèng els Números Aritméticos, expressius dels Noms Numerals Cardinals catalans Un, Una, Dòs, Tres, Quatre, &c.

P. Quantas són las Varietads dels Números Aritméticos?

R. Son dòs: Romans y Arabigs. Els Llatins ó Romans, antes que se introduhissen las xifras arabes, donáren á várias Lletras Majúsculas el valor y nom de Numerals. Nosaltres á imitació de ells, las usam en lo imprés ab el matèx valòr numéric, especial-mènt, per els titols dels llibres, capítols ó paragrafs de alguna obra. El Valòr

de las Letras Numerals varia segons sa colocaci6; pux, el Numero Men6r ante-posad ll6va son val6r al Major, y post-posad li aumenta; com se veu en la seguent taula, disposada en tres columnas: la 1a es de N6meros Romans, 6 Letras Numericas; la 2a de N6meros Arabigs; y la 3a expressa el val6r de uns y altres Numeros.

N6meros		Val6r
Romans	Arabigs.	
I.....	1.....	Un 6 Una.
II.....	2.....	D6s
III.....	3.....	Tres.
IV.....	4.....	Quatre.
V.....	5.....	Sinc, 6 Cinch.
VI.....	6.....	Sis 6 Cis.
VII.....	7.....	Set.
VIII.....	8.....	Vuyt.
IX.....	9.....	Nou.
X.....	10.....	Deu.
XI.....	11.....	Onze.
XII.....	12.....	D6dze.
XIII.....	13.....	Tr6dze.
XIV.....	14.....	Cat6rze

XV.....15.....Quinze.
 XVI.....16.....Setze.
 XVII.....17.....Disset.
 XVIII.....18.....Divuyt.
 XIX.....19.....Dinou.
 XX.....20.....Vint, ó dós Dezenas.
 XXX.....30.....Trente, ó 3 Dezenas.
 XL.....40.....Quarante, ó 4 Dezenas.

[p. 73v]

L.....50.....Sinquante, 1 sinc dezenas.
 LX.....60.....Xexante, ó sis dezenas.
 LXX.....70.....Setante, ó set dezenas.
 LXXX.....80.....Vuytante, ó vuyt dezenas.
 XC.....90.....Norante, ó nou desenans.
 C.....100.....Cent, ó deu desenans.
 D.....500.....Sinc cents, ó centas.
 M.....1000.....Mil.

Abreviaduras Aritmetico-Comunas.

P. Quinas són las Abreviaduras Aritmetico Comunas?

R. Son las que constan de un Número Aritmetic, y de una ó més

Lletras; v.g:

1er, 1èra.....Primèr, Primèra.

2n, 2na.....Segòn, Segòna.

3er, 3èra.....Tercèr, Tercèra.

4t, 4ta.....Quart, Quarta.

5t, 5ta.....Quint, Quinta.
6é, 6en, 6ena.....Sisé, Sisen, ó Sisena.
7é, 7en, ó 7èna.....Seté, Seten, Setena.
 &c. &c.

Abreviaduras Extrañas.

P. Quinas són las Abreviaduras Extrañas?

Són las que constan de seña's extrañas, sens ninguna lletra ni número; v.g:

.....Mil.
 11 Mil.
 22 Mil. &c.
 11 Mil.
 22 Mil, &c.

p. 74r

68.

1 2 3 &c.....Un Sou, Dos Sous, Tres Sous &c.
 1 2 &c.....Una Lliura, Dos Lliuras, &c.
 1 2Un Escrúpul, Dòs Escrúpols &c.
 1 2Un Dragma, dos Dragmas. &c.
 1 2Uns Unsa, Dòs Unsas, &c.
 1 2 &c.....Un Paragraf, Los Paragrafs, &c.
 &c.....&c.....&c.....Significa Et cetera, cetera, ó las demès cosas.

P. Las Digcions, ó Paraulas catalanas, ó castellanas, escritas ab tótas sas lletras, ó ab menos de lo que els correspon ¿quin paper fan en els Llibres y demès Escrits catalans, ó castellans?

R. Són la única cosa instruktiva, y la 1^a ó principal de las Ortográficas que hi ha en ells.

P. Per que las Digcions, ó Paraulas són la única cosa instruktiva, que hi ha, en els llibres catalans, ó castellans?

R. Perque las Digcions, ó Paraulas escritas representan els Sonidos humans Literals, y Significatius de tótas las cosas, qualitats, accions, &c que hi ha en aquest, y altre món; y ab la inteligéncia de aquestos Significads, y Cosas capim tót lo Bo y Mal, que hi ha en els llibres y demès escrits, y nos instruhim en bè ó mal; y de tót lo Bo ó Mal confabulam.

P. Quantas y quinas són las Cosas Ortográficas ó escritas en els Llibres, y demès Escrits catalans ó Castellans?

R. Són quatre: Digcions. Signes, Punts y Agcents.

P. Pera que servéxen las Digcions ó Paraulas, escritas en els Llibres, y demès Escrits catalans, ó castellans?

R. Pera representar els humans Sonidos Literals, Significatius é Instruktius.

P. Quin paper fan els Signes Ortografics en dits Escrits?

R. Representan varias cosas á gust del Autor; v.g: Que tals [p. 74v] ó quals Paraulas, ó Digcions son copiadas de altre Autor, y que és trobaran en tal puesto de la obra; &c.

P. Que Significan els Punts?

R. Demonstran las Pausas ab que se han de llejir las Digcions ó Paraulas; quals pausas també fèm quand parlam.

P. Final-mènt ¿que representan los Agcents?

R. Significan el Tó, més ó menos alt, que se ha de dar á cada Digció ó Paraula, igual al Tenòr que és dóna quand se parla.

P. De tas Respostas inferesc; y vej clara-mènt, que las Digcions, Punts y Agcents, que és troban en los escrits catalans ó castellans, són també Signes Ortogrífics.

R. Si Sr: pero són Signes Essencials, en tòt y qual-se-voí Escrit; de modo que nó n'hi ha, ni un, per petit que sia, que nó sia compost de Digcions, y de alguna de las Notas de Puntuació y Agcentuació. Emperó los que anomenam Signes Ortogrífics, nó són Essencials; de modo que hi ha llargs Escrits sens trobar-s'hi ningun Signe Ortogrífic agcidental; pero són útils pera mòltas cosas.

P. Pera que servéxen en els llibres y demès Escrits catalans y castellans els Signes ortogrífics agcidental, y los essencials?

R. Pera compóndrer-los tan en Prosa, com en Vers; á fi que uns y altres és pugan bèn llejir, escriurer, y copiar.

P. Entre els pocs libes catalans que tu conèxes ¿quins són en Prosa, y quins en Vers?

R. Primèra-mènt en la Carta catalana hi ha lo Alfabèt, y el Silabari, que nó són ni en Prosa ni en Vers, sinó el material pera compóndrer las Digcions Mono-líteras, y Poli-líteras, y las Mono-sílabas y Poli-sílabas; y tótas

las Diccions del Idiome, acompañadas de Signes, Puntos y Acentos
són lo único Material del restante de la Carta catalana y dels
demés llibres catalans, escrits tan en Prosa com en Vers.

P. Las Oraciones, y lo demés de la Carta ó Cartilla, y las
Preguntas, y Respostas de la Doctrina Christiana ¿son en Prosa ó
Vers?

R. Són en Prosa; pero els llibres catalans Fra Anselm Turmeda y
el Peregrí son compostos en Vers; com y també los Aforismes
Catalans, y aduc els traduïds al Castellá; y tots aquestos, y
els demés llibres catalans, castellans, &c sian en Prosa ó Vers
són compostos de Diccions, Signes, Puntos y Acentos, á fi que és
pugan bèn-lleïr, escriurer y copiar.

P. Que cosa es saber bèn lleïr els llibres catalans, castellans,
llatins, &c. escrits tan en Prosa com en Vers?

R. Es saber formar ab la bôca, tenind el llibre devant dels ulls,
las matèxas formals paraulas, ó Sonidos humans literads y
significatius, del modo ab que las pronunciá lo Autor catalá,
castellá, llatí, &c, que èl componguè.

P. Que cosa es saber escriurer, y copiar los Escrits catalans,
castellans, llatins, &c?

R. Es saber formar ab la plôma, ú altre instrument las matèxas
Paraulas, Signes, Puntos y Acentos que hi ha en lo Egzèmple que és
tè devant. El Papèr escrit de nou és diu Còpia del primèr; y el
formar-lo ú escriurer-lo, és diu copiar-lo.

P. Quins són els Mestres que ensenyan á llejir y escriurer, ó copiar los Escrits catalans, castellans, llatins, &c, formads tan en Prosa com en Vers?

R. Són els Mestres de las lletras catalanas, castellanas, llatinas, &c. [p. 75v] que és diuen vulgarment Mestres de llejir y escriurer, ó copiar; que són els lers Mestres de Gramática catalana, castellana, llatina, &c, que ensenyan lo més mecánic y menos lustròs del Art, qual es el llejir, y escriurer ó copiar; y pera assó és valen de las tres primèras parts de la Gramática, quals són Ortologia, Ortografia, y Prosódia; pux la Ortologia, que es la 1ª Part de la Gramática, tracta dels Sonidos humans literads, que és fòrman ab los organos de la veu, parlant, ó llejind. La Ortografia, que es la 2ª Part de la Gramática, enseña á posar en escrits los Sonidos humans literads, ab sas corresponets lletras, signes, punts y agents. Finalment la Prosódia, que es la 3ª part de la Gramática manifèsta el To que és deu donar á cade Sonido literad, ó Sílabas, y á cada Digció.

Per últim els Sonidos humans literads significatius, que és diuen Paraulas, Vocabbles, ó Digcions, escritas segons regglas de Ortologia, Ortografia y Prosodia, se troban copiadas, y ordenadas en forma alfabética inicial en el Digcionari, ó Vocabulari comú que es la 4ª Part de la Gramática, ahònd acúden els Segons Mestres de èl·la y sos Dexebbles, quand volen compóndrer las Oracions gramaticals catalanas, castellanas, llatinas, &c; qual artificial composició es lo últim fi del Art Gramatical.

P. Que es, doncs, lo més honrós y noble que hi ha en la Gramática catalana, castellana, llatina, &c?

R. Es el compóndrer tan en Prosa com en Vers las Oracions gramaticals, Cláusulas ó Períodos catalans, castellans, llatins, &c, que es tót lo material dels Llibres y demès Escrits catalans, castellans, llatins, &c.

P. Quins son els Mestres que enseñan á compóndrer en Prosa

p. 76r

70.

ó Vers las Oracions Gramaticals, cade un en son Idiome?

R. Són els Mestres de 2as lletres, dits vulgar-mènt Mestres de Gramática catalana, castellana, llatina, &c; que enseñan á encadenar segòns art Diccions, Signes, Punts y Agcènts en Oracions gramaticals, compostas tan en Prosa com en Vers, cade un en son Idiome; y pera assó és válen primèra-mènt de la Dicciologia, que es la 5ª Part de la Gramática, que reduhe: tótas las Diccions del Diccionari: ó 4ª Part, en nou Especies, quals son Artiggle, Nom, Pronom, Verb, Particip, Adverbi, Preposició, Interjegcio, y Conjunció; quals Individuos prepara per la Oració Gramatical tan en Prosa com en Vers. Aquestos Individuos ó Diccions axí preparads se diuen Parts de la Oració Gramatical en habitud; pero quand són ja unidas en élla, se anoménan Farts de la Oració en agtualidad, sia composta la Oració en Prosa ó en Vers. Pera compóndrer-la única-mènt en Prosa acuden á la Sintagse

ó Composició, que es la 62 Part de la Gramática, que dona las degudas règglas pera allò; pero si vólen elevar-la á Vers, lo que es més penós, déuen encaminar-se directa-mènt á la Poesia y á son Ajudant el Diccionari Poètic, qui allotja en sas corresponents casas tótas las Digcions Agudas, Mudas, Breus, Corredissas ó Esdrúxolas, Consonants, Assonants, y Dissonants; de las quals absoluta-mènt necessita el Poète ó Versiste, y á éll acud en sas urgéncias poèticas.

P. Los Encadenaments de Digcions, Signes, Punts y Agcents, en las Oracions Gramaticals, Cláusulas ó Períodos, tan en Prosa com en Vers catalá, castellá, llatí, &c ¿com se anoménan?

R. Lo Encadenamènt ó junta de Digcions tan en Prosa, com en Vers és diu Digcionisme; el de Signes, Signatura; el de Punts, Puntuació; y el de Agcent, Agcentuació.

P. ¿Ténen las Fillas de la Llengua Llatina el matèx Digcionisme, [p. 76v] la matèxa Signatura, Puntuació, y Agcentuació de sa difunta Mare?

R. Nò Sr, puix cada Idiome ho té més ó menos dessemblant. Nò obstant entre las Fillas de la Llatina n'hi ha dós de més semblants entre si que la Catalana y la Castellana; y ara tractam de la Catalana com á predispositiva pera la més fácil inteligéncia de la Española y Llatina, y donarem principi al Digcionisme.

Digcionisme Ortográfico-Catalá.

P. Que entens per Digcionisme Ortogràfico-Català?

R. Enteng lo Encadenament de Digcions catalanas, que hi ha en els llibres y demès Papers catalans, escrits tan en Prosa, com en Vers.

P. Quantas són las varietats dels Encadenaments de Digcions catalanas en els Llibres y demès Escrits catalans?

R. Són dós: Encadenament en Prosa, y Encadenament en Vers.

P. Com se han de encadenar las Digcions catalanas en els Llibres y Papers escrits en Prosa?

R. Se han de colocar á Rengles, Rallas, ó Lineas orissontals, dretas é iguals, tan llarga la una com l'altra, menos en las leves Particions de Escrit, ó Apartes, que tènem sempre la 1ª Ralla, y á vegadas la última, més curtas que las demès.

P. Que entens per Aparte, ó leve Separació de Escrit?

R. Enteng una petita Part del Escrit, apartada ó separada de altre Escrit antecedent. posada sòta la última Ralla de aquest finida en punt final ó nota de Període; el qual Escrit segon, dit Aparte ó Part Apartada del 1er, té la 1ª Línea que comensa un poc en dins de la plana;

p. 77r

71.

per lo que la 1ª Línea de l'Aparte es sempre mes curta que las demès, egsebtada la última Ralla que per falta de material queda á vegadas també curta.

P. Quand convé usar l'Aparte, ó Apartes?

R. Quand convé fèr alguna leve Separació, ó Separacions en lo Escrit, sia aquest Carta, Capítol, Artiggle, Paragraf, ó altra divisió metódica de alguna Obra Literária.

P. Que entèns per Divisió Metódica de alguna Obra Literária?

R. Enteng la partició y distribució metódica, que fan los Autòrs de las materias, ó assumtos, que tractan en sas Obras; pux uns dividexen la Obra en Llibres, Capítols, Artigles, y Paragrafs; altres en Classes, Ordes, Géneros, Especies y Varietads; altres en Diálogos ó Enrahonaments entre dós Parsònas; v.g: entre Pare, y Fill; entre Albert, y Pasqual; ab Pregunta, y Resposta; &c. &c. &c; y aquestas particions metódicas de Obras Literárias la subdividexen á vegadas ab sas corresponènts Apartes ó leves Separacions de Escrit.

P. Com se han de colocar en cada Ralla del Escrit y de l'Aparte las Digcions Simples, y las Compostas?

R. Se han de colocar una Digció tras l'altra, un poc apartadas entre sí, fins que sia acabada, y completada la Línea; y, finida esta, formar del matèx modo altra Línea. Ab la inteligéncia que se ha de parti. á cap de Ralla la Digció Simple ó Composta, que nò hi haja cabud entèra; y deu posar-se al últim de la Línea una petita Ralleta, que és diu Nota de Separació ó Divisió de Sílabas, y de Digcions Simples, que per lo tant es señal de Composició, pux separa una Digció Simple de altra Simple; [p. 77v] v.g: Jesu-Christ, Esperit-Sant. Del matèx modo dividex una

Sílaba de altre Sílabas; v.g: Je-su-Christ, Es-pe-rit-Sant; per lo que nò és déuen separar entre sí al midj, ni fi de Ralla ab Nota de divisió d'òs Digcions Símplex, á nò s'èr que fòrmen una Digció Composta; v.g: Egstrema-Unció mal-lograr, mal-lograd, mal-lograda; pero déuen separar-se entre sí las Sílabas de una Digció Simple Poli-litera, y de una Paraula composta, ab Ralleta ó Nota de Divisió, si nò cáben entèras á cap de Ralla, ó Línea.

P. Com se ha de partir la Digció Simple ó Composta, que nò haja cabud entèra á cap de Rengle, ó Línea?

R. Se ha de partir de modo que nò és partesca ninguna Sílabas, y la part sobrant de la Digció se deu posar per principi y fonament de la següent Línea.

P. Que se ha de tenir presènt pera nò partir ninguna Sílabas catalana?

R. Se ha de recapacitar tòt el Sílabari catala antig y modern, desde el fol 7. fins al 38 de aquesta Gramática hònd se veu clara-mènt el número, y qualitat de lletras, que entran á cada Sílabas catalana antiga, y moderna.

P. Nò hi ha en la Ortografia Catalana, ninguna altra cosa més manual que el Sílabari, pera dividir las Digcions catalanas en Sílabas?

R. Sí. Sí hi són las Règglas de Silabejar, lletrejar ó confejar.

Règglas Catalanas

De Silabejar, Lletrejar ó Confejar.

Digcions catalanas Símplex

P. Quinas són las Regglas de Sílabear, lletrejar ó confejir las Digcions catalanas Simples?

p. 78r

72.

R. Són aquellas que enseñan á dividir las Digcions catalanas en Sílabas; y, com assó és fassa juntand, ó confejind llettras ab llettras, és diuen Regglas de Confejir ó Lletrejar; y són las seguents.

Reggla 1ª

Si entre dós Vocals se troba una Consonant deu juntar-se aquesta á la Vocal seguent;
v.g: A-mo, A-xa-da, Sí-laba, Este-la, Es-tè-lla.

Seguex aquesta 1ª Reggla la Consonant Catalana y Castellana ll, porque es un Carácter doble en la figura, y es senzill en el valòr, pux tè una sola, é indivisiblle pronunciacio en un y altre Idiome; v.g: Batalla, ó batallan; [h: ha dos mots que no he sabut llegir] Castella ó castellan, castellano, castellana. Pero los antigs catalans y castellans imitavan algunas vegadas á sa Mare, que nò usava el Sonido èll ni son carácter senzill ll, sinò el Sonido èl, y son carácter l, y á vegadas doblava aquest, pux escrivia v.g: Syllaba y pronunciavan Sil-laba; pero els catalans

y castellans moderns, que hem suavisad la pronunciació, escrivim y pronunciam: Sílaba. Vejan-se las dós Consonants senzillas l y ll en els folios 55 y 56. Deg advertir, que la majòr part de las Digcions, que en Llatí comensan ab L, en catalá se escriuen ab Ll, y que el Verb Mal-lograr es compost del Adverbi Mal y del Verb Lograr; y per lo tant deu portar la nota de composició.

Egsebcions

Se egsebtúan de aquesta 1ª Reggla entre els catalans la Consonant ñ, que pronunciam unida á la Vocal Antecedent; v.g: Dañ, Dañ-ar, pero els castellans pronuncian Da-ño Da-ñar. Veja-às la Lletra ñ fol. 57.

Tambè se egsebtua de aquesta Règla la Con[. 78v]sonant x quand entre dós Vocals tè valòr llatí modern de gs ó cs, que entre nosaltres corresponen sèmpre als Sonidos gs y qs, pux deu pronunciar-se unida á la Vocal Antecedent; v.g: Ex-èmple, Ex-ámen, Próx-im; quals Digcions déuen escriurer-se atesa sa pronunciació: Egzèmple, Egzámen, Prógsim; y en estos casos pertañerian á la següent Reggla 2ª

Reggla 2ª

Si entre dós Vocals de Digció Simple, se troban dós Consonants, que nõ sian Liquant y Líquida, la 1ª Consonant pertañ á la 1ª Vocal, y la 2ª se junta ab la 2ª; v.g: Eg-zèmple, Eg-zámen,

Pròg-sim, Cas-sa, Par-ra, Ban-dolèra, Bas-sa,
Bar-celòr, Bès-tia, Bud-lla ó Bu-c-lla, &c.

La Consonant catalana ny, es dóbble en la figura y senzilla en el valòr, pux representa el Sonido consonant ñ, perque escrivim; v.g: Anyada, y pronunciam: Añ-ada; per lo que pertañ ó pertany á las egsebcions de la 1ª Règla.

Règla 3ª

Si entre dós Vocals hi ha dós Consonants, que sian Liquant y Liquida. se déuen juntar tótas dós á la Vocal sequènt; v.g: O-bligar, O-brar, O-brir, Cu-brir, Co-brar; &c.

Se apartan de aquesta Règla els Verbs Ab-rogar, y Sub-rogar, y els Noms Ab-rogaciò y Sub-rogaciò; com y tambe At-leta y at-lante; At-las.

Vegan-se las Consonants Liquants y Liquidas, fol. 44.

p. 79r

73.

Règla 4ª

Quand en midj de dós Vocals concòrren juntas tres Consonants, de las quals la 2ª es Liquant y la 3ª Líquida: la 1ª Consonant, encaraque [sic] sia b, ó g, correspon á la Vocal Anteriòr, y las al-

tres dós á la Posterior; v.g: Pob-ble, Nob-le,
Règ-gla, Ig-glèsia, Con-fligte, En-trada, Pos-tres,
Ex-trèma.

Reggla 5ª

Quand en midj de dós Vocals concòrren juntas
tres Consonants, si las dós primeras sòn: bs, cs
ls, qs, ms, ns, rs, st, mp, tótas dós pertáñen á la
Vocal Anteriòr, y la 3ª á la Posterior, v.g: Obs-tar,
Ecs-tinct, Egs-tincta, Hols-tehin Ams-terdam,
Cons-tipad, Pers-picás, Post-posada, Comp-te, &c.

Règla 6ª

Quand las Consonants seguidas en midj de
dós Vocals sòn quatre, las dós primeras per-
táñen á la Vocal Anteriòr, y las altres dós á
la Posterior; v.g: Cons-truhir, Egs-trèma,
Egs-trañ, Trans-criurer; &c.

Règla 7ª

Si la Digció tè dós ó tres Vocals seguidas,
què fòrmen Diftongo ú Triftongo, nõ ès pòden
separar; v.g: Cláu-sula, Lí-gue, Lí-quen;
Enay-gue, Enay-güen; Lí-quau, Lí-qüeu;
Enay-quau, Enay-gueu, &c. Vejan-se [p. 79v]
els Diftongos y Triftongos, fol 38, pag, 2ª
y sequents. Pero si nõ fòrman Diftongo, ni

Triftongo es pòden dividir; v.g: Amari-a
Diri-a; Presénci-a, Espéci-e, Túli-o, Per-
petu-a, Cesáre-a, Momentane-o; Llo-or, &c.

Deu, nò obstant escusar-se la divisiò de Digcions á cap de Ralla, quand nò sobra sinò una Vocal, que haja de posarse sola al principi de la següent línea, perque una Vocal sola posada al Rengle de Digcions es una Digció Mono-sílaba, y Mono-litera, com ho veurem en la següent Règla, y, per consegüent, podria dar motiu á equivocacions.

Règla 82

Quand se troba á la Fila de las Digcions una Vocal, acompanyada de Consonant, ó Consonants, Ante-posadas ó Post-posadas, ó Ante-posadas y Post-posadas á ella, se-li déuen juntar tótas confejind y lletrejand; y resulta una Digció, que, encaraque Poli-litera ó de móltas Lletras, es Mono-sílaba ó de una sola Silaba indivisible á cap de ralla, y sèmpre. Pero si en la Línea de Digcions se troba una Vocal, sola, destituhida de Consonant es aquesta Vocal una Digció Mono-Litera y Mono-sílaba, incapàs de dividir-se en Silabas, y de confejir-se, si sols de lletrejar-se ó anomenar-se ab son Nom, que se-li dóna segòns el Sonido Vocal que representa, com: á, é, í, ó, ú.

Deu advertir, que en llog de la i Vocal Minúscula llatina se usa á vegadas en Catalá y Castellá la Y Grèga, y és pronúncia i Llatina, quand es Digció Mono-sílaba y Mono-lítera; y que els Catalans y Castellans Antigs la usaven en Digcions Poli-sílabas vingudas del Grèg; v.g: Syllabò Syntaxis, que ara usam y pronúnciam Sílaba Sintagse, ó Sintagsis.

Aquestas són las Règglas pera Silabejar, ó convertir en Sílabas las Digcions Catalanas Simples, y de Confejr-las, ó juntar Lletres á Lletres llejind-las; y final-mènt, de Lletrejar-las, ó anomenar las Lletres ab sos propis Noms, que són els Sonidos Vocals, y Consonants, que èllas representan. De Lletres és fórman Sílabas; de Sílabas, Digcions Simples; y de dós ó més Digcions Simples, las Digcions Compostas, que també és dividèxen en Sílabas segòns las Següents Règglas.

Règglas

De Silabejar, Confejr y Lletrejar

Las Digcions Catalanas Compostas.

P. Quinas són las Digcions Catalanas Compostas?

R. Las que còstan de dós ó més Digcions Simples del propi Idiome catalá; pux las que usam Llatinas, ó Grègas Compostas, són Simples respècte á nosaltres.

P. Quantas són las Espècies de Digcions Catalanas Compostas?

R. Son tres: Compostas per mera Composició, ab nota, ó sens òlla; per Sinalafa, ab nota, ó sens nota, ó Apostrofe; y per Composicio y Sinalafa, ab sas corresponènts notas; com ho veurem en las tres Règglas Següents. [p. 80v]

Regla 1ª

Las Digcions, Compostas per Mera Composició sens nota; v.g: Vallllobèra, Vallllosera, Bellllog, Jesuchrist, Esperitsant, &c, déuen dividir-se en Digcions Simples nò sols á cap de Ralla, si que també en midj de Línea, mediant la corresponènt nota de Composició, que hu es de Descomposició, ú Divisió en Digcions Simples; com: Vall-llobèra, Vall-lloser , Bell-llog, Jesu-Christ, Esperit-Sant, Mal-lograr, &c. Y las Digcions Simples, que resultan de l'Análise, ó Descomposició, podran, ó nò dividir-se en Sílabas á cap de Ralla, y en lletrejar y confejir, segòns las Regglas de dividir las Digcions Simples en Sílabas; fol. 72 y seg.

Regla 2ª

Las Digcions, Compostas per Sinalafa, sens nota, ni ab nota ó Apostrofe, nò pòden dividir-se

en Digcions Simples, ni en el Silabejar ni á cap de Ralla; v.g: Del, Dels; Al, Als; m'hi, t'hi, s'hi, n'hi; m'ho, t'ho, s'ho; m'hu, t'hu, s'hu; l'homa, l'ánima, &c.

Regla 3ª

Las Digcions, Compostas per Mera Composició, y per Sinalefa ab sas corresponents notas, se-

p. 81r

75

guéxen las dós precedents Regglas, so es, és déuen dividir ab nota de Divisió, en el llog de la Composició, y déuen quedar indivisas en el puesto de la Sinalefa; v.g: Estar-m'hi jo; Estar-t'hi tu; Estar-s'hi ell ó ella; Menjar-n'hi jo, tu, ell ó ella, nosaltres, vosaltres, ells, ó ellas, &c. Menjar-m'hu jo; Menjar-t'hu tu, Menjar-s'hu ell ó ella, &c; y las Digcions Simples, resultants de l'análise ó Descomposició, déuen dividir-se ó nó en Silabas á cap de Ralla de la Prosa segons las Regglas de Simplicidad del fol. 72 y Següents.

Aquestas, final-mènt, són las Regglas para dividir en Sílabas y para lletrejar, y confejir tótas las Digcions Catalanas Simples, y Compostas, escritas tan en Prosa, com en Vers, ab l'advertència, que las Digcions de cap de Ralla, ó del Vers, nó és pòden may partir, sinò que se han de escriurer entèras.

P. En que, doncs convènen y disconvènen los Escrits en Vers y los en Prosa?

R. Convènen en que, cada Ralla del Escrit, sia en Prosa, ó en Vers, es formada de Digcions, posadas la una trás l'altra, un poc apartadas entre sí, sens nota de divisió á nó sèr que sian Compostas; pero disconvènen en que, las Rallas, que en la Prosa són iguals, y tan llarga la una com l'altra, en el Vers són desiguals, y més ó menos curtas que en la Prosa, segons la diferent Especie, Varie[pl. Biv]tad y Còbbla del Vers.

P. Que cosa es el Vers

R. El Vers es una Ralla, que consta de cert número de Sílabas, contadas desde la 1ª fins á la última agcentuada ó agcentuada ab Agcent Agud ó Mud; y de aquí és trau la Especie del Vers; pux, si el Número es de cinc Sílabas, és diu Penta-sílabo, si de sis, Hexa-sílabo, si de set, Hepta-sílabo, &c.

P. De hònd és colejex la Varietad de Vers?

R. Del Agcent Agud ó Mud de la última, pen-ultima y ante-pen-última Silaba del Vers ó Ralla; pux, si la última sílaba del Vers v.g Hepta-sílabo es Aguda ó Muda és diu Vers Hepta-sílabo Agud ó Mud, y la Ralla consta de set Sílabas justas; si á més de la 7ª sílaba agcentuada ab Agcent Agud ó Mud n'hi ha

altra de Brèu, serà el Vers Hepta-sílabo Brèu, y la Ralla tindrà vuyt Sílabas; y, si á més de la octava Brèu tingués la Ralla ó Vers una Sílaba Corredissa ó Esdròxula, seria Hepta-sílabo Corredís ó Esdròxul, y en est últim cas tindria la Ralla ó Vers nou Sílabas. La Especie, doncs, del Vers ve del Número de Sílabas habils, contadas fins al últim Accent Agud ó Mud; y la Varietat de ell se trau de la Última, Pen-última, ó Ante-pen-última Sílaba Accentuada ó Accentuada ab Accent Agud ó Mud.

P. Que cosa es la Cobbla del Vers?

R. Es la Junta de dós ó més Versos, ó Rallas, sian Penta-sílabas, ó Hexa-sílabas; Aguds, ó Muds; Brèus, ó Corredissos; Consonants, ó Assonants, y aduc Dissonants. De aquí vénen las diferents Còbbles ó Jun-

p. 82r

76.

tas de Versos de que tragta la Poesia ó 7ª Part de la Gramática Catalana, auxiliada del Diccionari Poetic, que es la 8ª y última Part, que té preparadas, y amanidas tótas las Diccions Catalanas Consonants, Assonants y Dissonants; Agudas, Mudas, Brèus y Corredissas.

P. Nò convènen en rès més la Prosa y el Vers, que en lo demunt dit?

R. Sí Sr, convènen del tót en la Signatura, Puntuació, y Accentuació Ortográficas.
